

p o p e v k e

fantje fantje objavite mi te pesmice

tomaž šalamun

I.

mrak v poletju?
gobe v poletju.
v bohinjcu cvrči, putti zaminirajo roso

kje v obilicah?
tam v obilicah.
sklonjena glava, v žitu grob

kakšno pripovedovanje?
takšno pripovedovanje.
morje pljuska, v rokavu je zarisano prvo steblo

kam na kamnu?
tam na kamnu.
baberle umira, rue St. Jacques

moja zapoved?
tvoja zapoved.
konji peketajo in se ustavijo pred nočjo

kdaj wateau?
zdaj wateau.
ljubimo grozdje, na tračnicah derezine

kdo je propusten?
sam je propusten.
trkljajo se koralde, mariniran seks

most do neba?
žito do neba.
zapijamo pas, vohamo bencin

voda iz skale?
sol iz skale.
poslušaj kako se plete, kako zavija, kako bedi

pršič pod smučine?
veter pod smučine.
izrabljamo božje sonce, slutimo les

II.

v poljih kuruza, v oblakih bron
dan sv. jurija sina zmaja
v morju puščava, na bregu ladja
v temnih robovih gozda vrt

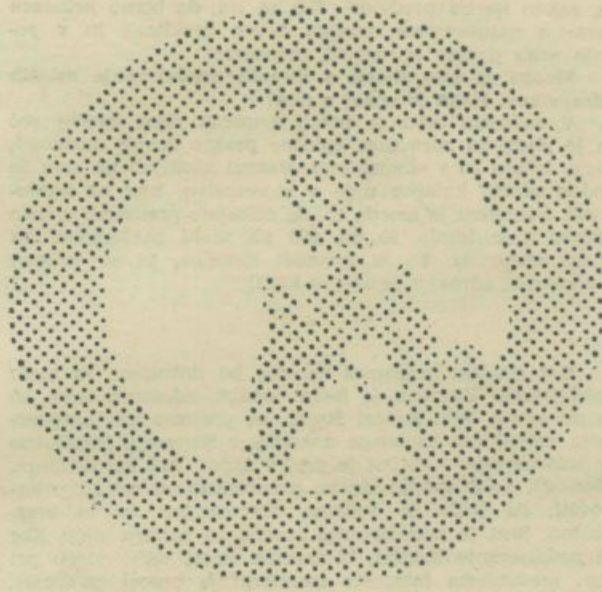
potrebni smo moči, glasu teptanja
dobra plemena kotalijo zastave
kamorkoli se ozrež vidiš zaliv
gore se krušijo, iskra stoji

kamorkoli pogledaš zasegaš dom
v polju ruta, v prepeljavanju platno
polkrožna svečava zasipava brašno
most mene krik, kras, pot soli

stoj v obronkih, zibaj menil v vodi
góri pregóri ladje, dihaj jod
v rožah smo doma, v klanju narave sapa
marec zadoni, miza pregnjena z jedjo

III.

v zrcalu čokolada, ptice nad gladino
oddajnik na šestih oknih, pregrnjena žival
klešče držijo cin, prebodena postelja
okostje nog prevezano z vrstico
lačna narava, sneg na deski boli
videl sem kako v določeni višini ravnina
upognjeni časopisi, tjujnji plavajo
križ iz črk, trolejbus iz testa
lesene preproge preložene v rudnik
svetloba prežge gmoto ki jo zalezujemo
smučine v garmisch-partenkirchnu, soline
obrnjen mehur, živali blaznih
zbežanih rodov, prežanje partizanov
njihovo sončno kričanje
brušeno ogledalo v španskem bezgu

t r i b u n a
do

1/8 prazni prostor

LJUBLJANA
14. III. 1970
ŠTEVILKA 8
LETNIK XIX

t r i b u n a 8

t r i b u n a 8

t r b u n a 8

t r i u n a 8

t r i b u n 8

t r i b u n a

PRODUCTION NUSA AWAY: LOTERY TICKETS AND ON SELECTION 6500 6500
OF HAPYAT SRECO-BAYING TRIBUNA 6500 6500
+ 1150 + 6500 TO Z. 3. 70

bambusi, vlažne kopalne hlačke
razpokana sprehajalna pot
vseh nas razumevanje za prihod parnika
čebele, hišnik jih skriva da nas ne bi popikale
ti si kradel krompir, ti si kradel krompir
dalmatinci z breskvami, znižana vodna gladina
jadral sem in mislil da je morje više
citat Cavalcasella, označeno kjer je ocean
skrčil noge da bi preprečil katastrofo
zakaj se vzpenjamo? kaj izravnavamo?
ogromna konzervna škatla odprta z vilami za seno
bluze za novorojenčke, debela lip
med vojno je v dolino zgrmelo štirinajst vlakov
vešče nad zrcali takega kot si
korito za pogon mlinov
zaseganje s prekrivanjem praznega
zeleni lasje, elektrarna, vonj tvojih šip
lučke
pešci
mir

IV.

so angeli zeleni? jih nebo vzdrži?
delavci imajo usta, obraz, hojo in otroke
majhne ovčke ližejo travo, tigri trgajo meso
vodo zajemajo zmeraj blizu brega

videl sem da je padla mavrica
pastirji so plavali čez
mahal sem, mahal sem, čutil sem da gorim
vedel sem da bedim, nisem vedel kdo poje

kdo te je naredil dan? od kod prihajajo mravlje?
zakaj se drži skupaj nit?
zakaj pada svetloba na nož?
neumna zrelost, drgneš mi ovratnik

kje so kovači, da bi mi skovali podkve?
ne maram da me pokrijejo čez oči
hočem da me buta luč, zrak
hočem da bi vsi dihal, miš, drek

V.

hrast, pod hribi bog pomladi
mrena, tovor valovi
ne podi se, ne kotali se, ne vrača zagnanega
opis, dotika se zarez
hiša na robu gozda, zelen škripec
žica, razpokan tlak
situacije, sive oči, B na čaki
roka položena v žamet
žarnica, hrastov les, obsedena ravnina
status sirote, narisan vlak
deska preložena, svinec in zvonovi
pogled izza volana, čelada za floret
nizko žito, umazani zloženi žakli
kanvas, vojni park, navpična geometrija
libelule, utrujena hči, nabiranje ovratnikov
prerezan prapor za drag napor
javke, v kolesih kamen
slika iz otroških let
tukaj so instrukcije kako se hitreje teče
spolovilo iz zbitih desk, ovce iz lahkega
materiala

zeleni žebli, kepe snega
multimilijonar živi v antwerpnu
oče kleči, strip, globoko močvirje
reke štajerske, prozoren krom
ženski predstavnik, namazane plasti
baby's left foot print
delavci, čakali smo da se jed strdi
naboj lebdi iz ostankov razvlečenih črt
sklenjeno drevo, čakali smo da se jed strdi

VI.

jadranje ljube pošte, pepel stavrogina v modi
kamnanje morskih ježkov, odskalilo se je,
jezik bedi
v krojačih potovanje, pri drevju zelena trava
na obzoru smrt, na gladini ležanje na hrbtu
na vročem dnu

v procesijah peketanje zvoncev
v naravi stvarj obrat
v luči glorijske nebeška zarja
v sivo zeleni halji morski volk

blagó, polaga nas praznina
toplota, ne pričamo drugih vrst
gorovje zaledenelo, pajek pozimi spi
heterogenost drži skupaj naboj elektrike
temne limanice mravljinčarjev, zribana kost

v petju zborov rumena srna
v glagolici zalepljen vrt
v pokončni hierarhiji buča svatov
v grenkem lizanju karamel se spuščamo s polic

t r i b u n a

pripravnništvo medicincev

O stažu je že bilo veliko napisanega, še več povedanega, precej manj pa napravljenega. Neurejenost tega problema, ki se vleče že precej časa, torej ni naključje, je pa resno opozorilo vsem pristojnim, da bo treba učinkovito ukrepati. Zato je bila pri Slovenskem zdravniškem društvu (SZD) ustanovljena sekcija stažistov. Pogovarjal sem se s predsednikom sekcije zdravnikom Antonom Odavijem, ki je probleme precej osvetlil.

Zakaj in kdaj je bila sekcija ustanovljena?

Potreba po organizaciji, ki bi reševala pereče probleme zdravnikov-stažistov je dozorela v jeseni leta 1967 z ustanovitvijo sekcije stažistov pri SZD. Namen sekcije je izboljšati staž po strokovni plati, urediti gmotno stanje stažistov in nekaj storiti glede akademskih naslovov. V dobrih dveh letih nam je v skladu z okoliščinami uspelo izboljšati program staža, vendar le v tem, da so zajete glavne medicinske discipline. Do neke mere nam je uspelo urediti tudi gmotne razmere stažistov. Po dogovoru z regionalnimi zdravstvenimi centri v Sloveniji nam je sedaj zagotovljen redni mesečni dohodek 900 ND za 12 mesecev stažiranja. Glede akademskih nazivov nismo uspeli napraviti ničesar.

Kako poteka stažiranje in kakšni so problemi?

Stož je praktična preizkušnja med študijem pridobljenega znanja. Za uresničevanje tega namena je bil sestavljen program, ki je nakazal tudi način izvajanja. Ta program med drugim predvideva mentorje, ki naj skrbijo za strokovni nivo praktičnega dela. Tu pa se je zataknilo! Trenutne razmere so take, da zdravstvena služba tega ne zmora. Uspešno izvajanje zdravstvene službe je odvisno od funkcionalnosti zdravnika. Zdravnik je dolžan, da deluje poleg operativnega dela tudi na pedagoškem področju kot učitelj-vzgojitelj, kot raziskovalec (proučevati mora problematiko strokovnega dela) in kot organizator v svoji dejavnosti. V današnjih razmerah, ki so vse prej kot ugodne, pa je primoran delovati le operativno. Za vse ostale, morda še bolj pomembne funkcije pa mu zaradi fizične preobremenjenosti manjka časa. Zato je staž strokovno slab!

Kaj menite o nadaljnji usodi staža?

Sodeč po sedanjih razmerah ne pričakujem izboljšanja staža, dokler se razmere v zdravniški službi ne spremenijo. Tudi nagrajevanje mentorjev (ki ni uveljavljeno, vendar ga je naš program predvideval) verjetno ne bo moglo bistveno izboljšati trenutne situacije, ker enostavno ni časa za takšna opravila. Sprašujem se, kdaj bo slovenski zdravnik dosegel možnost, da bi se poglobil v problematiko pacientov, v izpopolnjevanje sodelavcev in sebe ter svoje delo strokovno organiziral.

Kaj si obetate od obeh zakonov o zdravstvu in zdravstvenem zavarovanju, ki sta sedaj pred skupščino SRS?

Novi osnutek zakona o zdravstvu gleda na zdravstveno službo predvsem s finančnega vidika, torej skozi dinar, in predvideva različne oblike družbenega dogovarjanja. V strokovnem pogledu npr. le premalo navaja edukacijo. V zvezi s stažem oz. pripravništvom po novem osnutek govori o mentorjih, o periodičnem preizkušanju pripravnikovega znanja, o načinu financiranja in pripravništvu. Dvomim v kak poseben uspeh, če se raz-

mere v zdravstvu ne bodo spremenile tako, kot sem prej že omenil. Pripravnništvo je protustavno (op. avtorja: »Za svoje delo mora biti delavec plačan.«) in upam, da ga zakon ne bo predvidel. Zdi se mi, da bomo nekatere stvari v najnovejšem osnuteku zopet preklicali in v poznih urah pridno sestavljati pripombe!

Mnogo je bilo slišati o težavah zaposlovanja mladih zdravnikov. Kako je sedaj s tem?

V zadnjem času je novih delovnih mest precej več in je zlasti za zdravnike splošne prakse dovolj možnosti, večje težave so s stomatologi. Vsemu navkljub pa nam še vedno precej kolegov uide v inozemstvo, kjer so dobrodošli. Zanimivo je morda to, da odhajajo predvsem v tiste države, kjer imajo že po 600 ali manj prebivalcev na enega zdravnika. To si privoščijo deželica, ki se skupno z zdravniki zdravi v razmerju 970:1!

Kot avtorju razgovora mi naj bo dovoljeno še malo meditiranja. Problem je jasen: stažist, zdravnik torej, ki je po šestih letih končal študij, ne prejema niti povprečnega mesečnega osebnega dohodka v Sloveniji! Strokovno je staž na psu — stažist je preč v napoto kot kaj drugega. Mentorji so s svojim delom preobremenjeni in res ni pričakovati, da bodo še dodatno obremenjeni, in to brez plačno. Staž je nadaljevanje študija in začetek dela. Ker je nadaljevanje študija, bi morala imeti večjo vlogo pri tem medicinska fakulteta (zaenkrat je precej pasivna!), del sredstev (morda za mentorje) pa bi morala prispevati tudi RIS. Čudi me tudi, zakaj so zdravstvene ustanove tako malo zainteresirane za kvaliteto kadrov, ki bo pri njih delovala! Odhajanja v inozemstvo ne bomo zajezili, dokler bodo zdravstveni delavci na repu plačilne lestvice! Res čudno vrednotenje dela, ki je predvsem humano!

Marjan Hrušovar

znanost je kultura?!

Znanost je del kulture. Toda ne samo to. Znanost je tudi čedalje pomembnejša produkcijska sila. Nekoč so tovarne gradili tam, kjer so bili na razpolago delavci in surovine. Danes je pri določitvi lokacij novih tovarn najpomembnejše, da so dosegljivi strokovnjaki ter viri raziskovalno-razvojnih (R/R) inovacij. Znanost kot produkcijska sila ne dovoljuje, da jo obravnavamo samo kot del kulture. Znanost kot produkcijska sila in/ali kultura — to je ena izmed osnovnih dilem, ki se je pokazala pri raznih vročih diskusijah ob pripravljanju novega zakona o raziskovalni dejavnosti.

Novi zakon o raziskovalni dejavnosti prinaša v področje znanstveno raziskovalnega dela nov samoupraven organ in z njim morda novo stopnjo samoupravnosti. To je skupnost raziskovalcev. Ta bo samoupravno povezovala vse, ki se v naši republiki na univerzih, inštitutih, akademijah in razvojnih laboratorijih podjetij ukvarjajo z raziskovalno dejavnostjo.

Pristaši krilatice, da je znanost del kulture, želijo nemoten razmah znanosti v dosedanjih okvirih, dosedanja vzvišena avtonomnost znanosti naj bo še ojačana s samoupravnostjo in neodgovarjanjem (neodgovornostjo) za način porabe sredstev. Zagovorniki teze, da je znanost predvsem produkcijska sila, opozarjajo, da danes ni več možna ostra razmejitev med »vzvišeno« znanostjo in nevvzvišeno razvojno dejavnostjo ter da je od uspešne ureditve odnosov dodeljevanja sredstev ter odgovornostjo za čim učinkovitejšo uporabo teh sredstev odvisen prihodnji gospodarski razvoj in s tem tudi narodov obstoj.

Ob razpravah o zakonu o raziskovalni dejavnosti in o uresničevanju tega zakona se je še enkrat pokazal žalosten paradoks: problematiko znanstvenega dela raziskujejo na popolnoma neznanstven način. Ob velikih sredstvih, ki jih potrošimo za raziskovalno dejavnost, ne najdemo sredstev za analiziranje učinkovitosti raziskovalnega dela, za načrtno raziskovanje kadrovske problematike na tem področju ter za spremljanje uporabe znanstvenih dognanj v praksi. To omogoča, da pod imenom »znanosti« financiramo celo raziskave, ki ne zaslužijo niti tega, da bi bile objavljene. Nasprotno; objava bi diskreditirala »znanstvenike« in tiste, ki so s sredstvi take raziskave omogočili.

Financiranje in upravljanje (samoupravljanje) znanosti je prepletano in križajo številni nasprotujoči si interesi. Pričakovati je živahen razvoj dogodkov, zato bo o tej problematiki Tribuna redno poročala.

I. J. K.

v februarju 1970 so postali doktorji znanosti na ljubljanski univerzi:

Božidar Debenjak — filozofske znanosti
Adolf Bibič — pravno politične znanosti
Krešimir Sajko, Janez Šmidovnik — pravne znanosti
Jurij Brenčič — kemijskih znanosti
Mustafa Čaušević — tehniških znanosti
Savo Leonardis, Beno Pehani — elektrotehniških znanosti
Stanko Banič — mikrobiološke znanosti
Ipoly Haasz — psihiatrije
Miran Brinar — gozdarske znanosti.
ČESTITAMO!

potovanje v sovjetsko zvezo

Mednarodni odbor s sodelovanjem »Biroa za medjunarodnu razmenu omladine i studenata« organizira naslednja potovanja v Sovjetsko zvezo:

20. maja 1970

MOSKVA—LENINGRAD 11 dni

Cena: 1.180,00 ND

27. maja 1970

MOSKVA — VARŠAVA — ORAG 12 dni

Cena: 1.160,00 Ndin

1. junija 1970

MOSKVA — LENINGRAD — VOLGOGRAD — KIJEV 18 dni

Cena: 1.900,00 ND

V ceni potovanja so zajeti vsi stroški potovanja in bivanja, ogledi mest z vodiči, vstopnina za muzeje ipd.

Informacije daje in prijave sprejema: MEDJUNARODNI ODBOR, Trg revolucije 1, soba 84, vsak dan razen sobote od 12. do 14. ure.

mednarodni odbor

Mednarodni odbor skupnosti študentov, Ljubljana, Trg revolucije 1, organizira skupno s: CIEE (Council on International Educational Exchange), Paris, obisk Združenih držav Amerike po dveh programih: 1. ICCP — Internacional Camp Counselors Program 2. ISHP — International Student Helpers Program V prvem programu sodelujejo študentje kot vadiitelji in učitelji otrok v ameriških kampih, v drugem programu pa so dodeljeni ameriškim družinam, skrbijo za njihove otroke, pomagajo pri lažjih hišnih delih in sodelujejo z družino pri njihovih aktivnostih.

Odhod po 1. programu: 9., 21. in 26. junija z letalom

Odhod po 2. programu: 27. junija

Prihod po 1. programu: 14., 14. in 15. septembra z letalom

Prihod po 2. programu: 15. septembra

Cena 1. programa: 265.— US \$ plus dodatek za prevoz v obe smeri do Pariza, Amsterdama ali Zürich.

Cena 2. programa: 300.— US \$ plus dodatek za prevoz v obe smeri do Pariza, Amsterdama ali Zürich.

Devize je potrebno nakazati iz deviznega računa.

Vsak prijavljeni kandidat bo izprašan pred posebno komisijo.

Prijave sprejemamo do srede, 3. marca.

Vse nadaljnje informacije na MO, Trg revolucije

1/II — soba 84.

nagradni natečaj

OB DNEVU STUDENTOV — 4. APRILA
RAZPISUJETA

uredništvo študentskega lista FAKK in skupščina Zveze študentov na fakultetah in višjih šolah v Kragujevcu

NAGRADNI NATEČAJ
za karikaturu na protivno temo

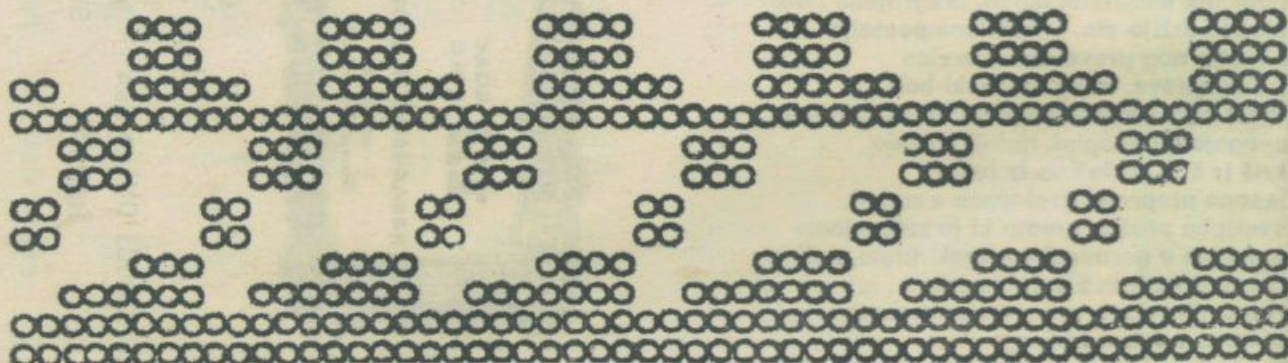
Nagrade: 1. 500 ND
2. 300 ND
3. 200 ND

Nagrajene in ostale dobre karikature bodo vključene v razstavo, ki bo prirejena ob dnevu študentov.

Prí natečaju lahko sodelujejo vsi redni in izredni študentje iz vse države.

Karikature narišite na razstavnem formatu in jih kaširajte. Pošljite jih na naslov: Redakcija FAKK, Studentski dom »Vita Janjič«, Kragujevac. Podpis šifrirajte, v posebni kuverti pa priložite svoje ime in priimek in natančen naslov.

Karikature sprejemamo do 20. marca 1970.

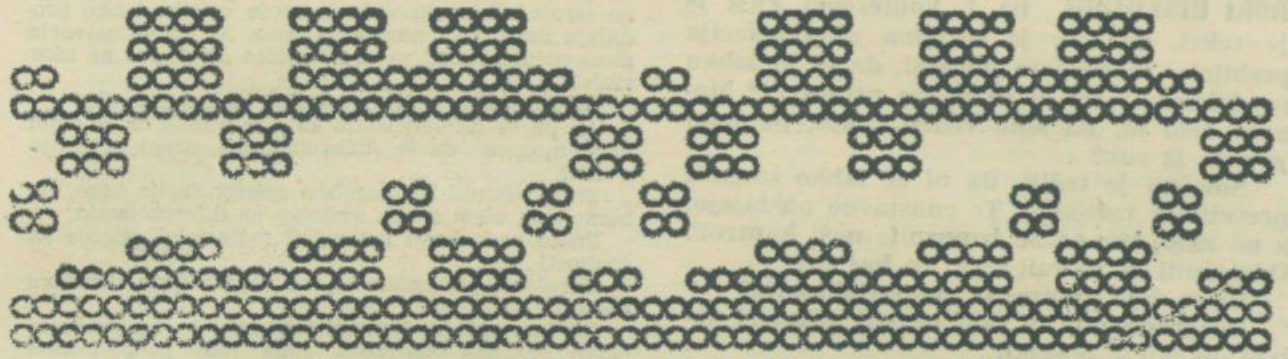
sašo srot

uslužnost sodobnih komunikacijskih sredstev

Glavna odlika sodobne informacije naj bo s čim manj besedami — nič povedati!

Avtocenzura je najvišja oblika samoodtujenosti in odtujenosti sredstev javnega obveščanja ter popoln triumf sil establishmenta, hkrati pa je vse bolj tipičen regulativ način funkcioniranja modernih komunikacijskih sredstev. Fenomen avtocenzure je organsko vklopljen v funkcionalizem modernega, tehnološko visoko razvitega sveta potrošniške družbe, oziroma je odraz tendenc po večji funkcionalizaciji, ki je prenosorazmerna z ustvarjeno (iluzorno) stopnjo brezkonfliktnosti. Tendence po brezkonfliktnosti je eksplicitna tudi v državah, kjer so sredstva javnega obveščanja direktno pod kontrolo države ali partije; toda v teh državah je politična moč v tolikšni meri centralizirana, da je zatekanje k rafinirani metodi avtocenzure nepotrebno, ker njeno funkcijo uspešneje in z manj tveganja opravlja uradna cenzura. Iluzorna brezkonfliktnost in trdnost establishmenta se torej ustvarja na dva načina: z grobo politično prisilo in z vse večjo elastičnostjo manipulativnega aparata, ki spretno operira z mehanizmom človekove odtujenosti.

Avtocenzura dejansko pomeni lojalnost in »fair« odnosi sredstev javnega obveščanja do družbenih skupin, nosilcev politične moči, t. j. establishmenta v imenu »višjih ciljev« (političnih, nacionalnih ali ideoloških), ki zahtevajo integracijo vseh družbenih slojev in sil in ki se dvigujejo nad parcialne interese posameznih političnih strank, posameznih družbenih razredov ali posameznih družbenih slojev. Napad ameriškega podpredsednika Spira Agnewa na ameriška komunikacijska sredstva pred nekaj meseci je razkril bistvene karakteristike funkcioniranja avtocenzure. Vrli Spiro je namreč vrsto uglednih ameriških časopisov in TV postaj obtožil nič manj kot komunistične subverzije in veleizdaje prekršili so gentlemanski sporazumi in to zato, ker niso podprli politike vladne administracije v nekaterih najbolj pereh vprašanih ameriške notranje in zunanje politike. Zagrozil je celo s cenzuro v obliki odvzema licenc, kolikor sistem avtocenzure ne bo postal učinkovitejši. Višji cilji, kot so etnost nacije, univerzalno poslanstvo ZDA kot branika svobodnega sveta demokracije in gospodarske prosperitete itd., so postali merilo ustreznosti delovanja sredstev javnega obveščanja, in bi z vsakršno obliko kritičnega oziroma opozicijskega pisanja lahko polarizirala javno mnenje, ogrozila trdnost establishmenta, s tem pa seveda ogrozila interes nacije, katere interese establishment zastopa. Izpeljane konsekvence pomenijo seveda mejno situacijo, nastop Agnewa pa nam vendarle eksplicite pove: avtocenzura je cenzura brez cenzure. V tej ugotovitvi se vsem afirmira dejanska samo-odtujenost in odtujenost modernih sredstev javnega obveščanja, kajti odtujena v svoji primarni funkciji zavezana

objektivne mu informiranju potrošnika informacije o dejanskem stanju stvari (kar v sedanjem trenutku sveta imperativno implicira kritičnost mišljenja), so sredstva javnega komuniciranja postala dejansko glavno in najuspešnejše sredstvo manipulacije s človekom.

Tako je postala in še naprej ostaja poglavitna skrb vsakega establishmenta obvladovanje mass media.

Kaj karakterizira način učinkovanja informacije na potrošnika?

- informacija govori iz sklopa množice informacij, kar manjša preglednost;
- skrajno poenostavljen in uniformiran jezik dela informacije brez vsebinske,
- ker je informacija faktografska niti vsebuje niti ne omogoča kritične soodnosnosti s potrošnikom;
- trend informacija je polovična informacija, v konsekvenci dezinformacija;
- informiranje je kontinuiran proces, ki s svojim kvantitativnim obsegom otopi in uspava potrošnikovo zavest.

Splošnem stanju v funkcioniranju mass media ustreza tudi položaj novinarja. Novinar je mezdni delavec, ki prodaja svojo delovno silo delodajalcu s pogojem, da a priori sprejme »engineering«, ki natančno določa in oblikuje fiziognomijo načina obveščanja in načina komuniciranja komunikacijskega sredstva s publiko. V veliki meri ravno z mass media uniformirano mišljenje in okus milijonov potrošnikov informacije je v spektakularnem obratu naenkrat postalo kriterij in merilo za določanje učinkovitosti in zadostnosti sredstva informiranja, s tem pa seveda tudi njegove primernosti; in ne nazadnje — postalo je tudi garant poslovne uspešnosti (čečudj dotirane!). Neopredanje novinarja »priznanim« uspešnim in predvsem ustreznim, metodam dela in delovanja pomeni upor proti sprejeti funkcionalni tehnologiji produciranja informacij, s tem pa nujno radikalen spopad z obstoječim establishmentom. Posledice takšnega upora so najbolj vidne iz usode francoskih novinarjev, ki so se solidarizirali s študentsko revolucijo v Franciji maja 1968. Tudi izjeme, tako imenovane publicistične in komentatorske zvezde (kot je na primer Walter Lippman v ZDA), imajo nedvomno velik vpliv zaradi svoje popularnosti, njihovo pisanje pa ima dejansko večidel skromen politični učinek, ne ovračajo prej navedenih ugotovitev in ostajajo v modernem sistemu z natančno preračunano tehnologijo oblikovanja javnega mnenja preko mass media zgolj demokratične fasade prepotrebne kuriozitet.

In kako je z informacijskimi sredstvi v Jugoslaviji? Zadnji čas je o tej problematiki vse več govora tudi pri nas. Temu je bila posvečena celo šesta seja predsedstva ZKJ. Ne bo zdaj prvič izrečena ugotovitev, da so sredstva javnega obveščanja v Jugoslaviji v krizi, pa naj gre za časopisje, radio ali TV. Samoupravljanje in decentralizacija sta postavili pred komunikacijska sredstva ne samo nove naloge, marveč in predvsem tudi nove možnosti. V času, ko so bila ta sredstva zgolj transmisija organov oblasti in je bila s tem njihova vloga jasno začrtana in definirana, je bila situacija ljudi, ki so delali na tem področju, enostavna in jasna, da ne rečemo naravnost udobna. Izvor in dotok informacij sta bila znana in nedvoumna, njihovo oblikovanje in prezentiranje pa je bilo standardizirano skoraj do popolnosti. Demokratizacija v političnem življenju, ki je vezana za prehod na sistem samoupravljanja in še posebej za začetek gospodarske reforme, je nujno

izzvala tudi določeno politično diferenciacijo in polarizacijo političnih sil, kar je sredstva javnega obveščanja postavilo v novo vlogo in v nov položaj. Starega udobja ni več, treba se je na novo in pomožnosti pravilno orientirati. Privzgojena lojalnost in konformizem večina delavcev v informacijskih sredstvih sta postavljena na preizkušnjo: ali se nenehno znova opredeljevati in, če je treba, celo tvegati etiketo opozicionalnosti ali pa še naprej ostati varno skrit v udobju konformizma, toda sedaj ne več poklonjenem in zahtevanem marveč izmanevriranem. Maneviranje med posameznimi centri politične moči postane temeljni način dela sredstev javnega obveščanja, skupaj z razvijajočim se smislom in občutkom za avtocenzuro. Načelo »bolje objaviti manj kot pa se izpostaviti nevarnosti konflikta«, je postala priljubljena in uspešno rabljena formula poslovanja večine redakcij naše mass media. Karakterističen primer konformizma in neavtonomnosti slovenskih komunikacijskih sredstev je njihovo reagiranje ob lanskoletni cestni aferi. V dobri veri, da so »pokrita« z najvišjih forumov so zagnala vik in krik, da je bilo veselje, ko pa se je situacija začela obračati, so se brez prevelike zadrege korigirala iz dneva v dan vse tja do skoraj sto osemdesete stopinje (in nekatera še čez!). V zadnjem času je namreč vse bolj tudi znotraj sredstev informiranja opazna določena diferenciacija, ki se kaže ob vezanju posameznih redakcij, časopisov, radijskih in TV postaj za posamezne skupine ali centre politične moči, vezanje za posamezna regionalna ali republiška vodstva ali celo za posamezne gospodarske veje. Nedvomen pa je splošen trend v Jugoslaviji, k vse večjemu zapiranju sredstev komunikacijskih v republiške meje. Vzporedno s temi procesi se spreminjajo tudi metode posredovanja informacije, ki čestokrat pomenijo zgolj modernizacijo starih že preizkušenih metod iz časov transmisije. Gre za prehod iz metode naivno standardizirane forme informacije v bolj rafinirano obliko manipuliranja vse bolj samozadovoljne potrošniške zavesti našega človeka, podobno kot je v visoko razvitih industrijskih družbah. V takšnih pogojih se avtocenzura tudi pojavlja kot cenjen in uspešen način funkcionalizacije javnih komunikacijskih sredstev, ki se pod firmo samoupravljanja vse bolj zapirajo in delujejo dejansko proti cilju, za katerega so se deklarirala in v imenu katerega delujejo.

Nobenega dvoma ni, da je položaj novinarja in publicista pri nas slabo ali skoraj nič raziskan, tako kot je res, da je kadrovska struktura ljudi, zaposlenih pri sredstvih javnega obveščanja več kot nezadovoljiva in pomanjkljiva. Večina novinarskega kadra je prlučenega in strokovno neusposobljenega. Katedre za novinarstvo pri jugoslovanskih visokih šolah še niso dale zadovoljivih rezultatov in predstava o tem, kakšen naj bo profil novinarja, je še vedno neizoblikovana. Takšno stanje, skupaj z neurejenim sistemom financiranja komunikacijskih sredstev, ki so se tako čisto prisiljena zatekati k najmanj ustreznim rešitvam, to je cenenu komercializmu, vsaj zaenkrat ne zbujajo posebnega optimizma v želji in zahtevi po takšnih informacijskih sredstvih, ki bi vsaj približno ustrezala zahtevam in potrebam samoupravne družbe.

Prispevek gotovo ni mogoč zaobjeti celotnega kompleksa problematike v zvezi s sodobnimi komunikacijsko-informacijskimi sredstvi; toda, če je vsaj fragmentarno nakazal in odprl posamezne probleme, je njegov namen doščen.

Za našo generacijo mora biti vsak dialog, projiciran iz preteklosti v sedanost in iz sedanosti v preteklost nesprejemljiv. Vsiljevanje takšne izkrivljene projekcije kot alternative prihodnosti pomeni konservativen poskus restavriranja tistega, kar je zgodovina eliminirala kot preživelo. Za nas je možna le projekcija dialoga iz sedanosti v prihodnost!

Pred odhodom na delo v jarno so vselej na glas in skupno molili. Službeno navodilo jamskemu nadpazniku z dne 1. avg. 1747., potrjeno od cesarice Marije Terezije, ukazuje: vsak paznik naj pred odhodom v jarno na zbirališču prvi poklekne in opravi prepisane molitve pred svojim moštvo razločno in glasno; nazepnik naj pa gleda, da vse moštvo kleči in s paznikom vred moli. Ako bi kateri gleda, da hotel storiti ali bi se nespodobno vedel, naj ga ne pusti na delo, ampak naj ga takoj odpravi iz družbe. Nadpaznik pa naj to naznani uradnikom, ki ga naj po zasluženju kaznujejo. Ukaz pa tudi omenja, da je namen molitve prositi za srečen začetek, za pomoč pri delu, za srečno vrnitev z dela in sploh sposlovanji božji blagoslov v jami.

Ta molitev je bila precej dolga in v navadi do l. 1846. Da bi se rudarji predolgo ne zamudili, je po višji odredbi dekan Anton Kos l. 1846 sestavil naslednjo molitev:

Vsemogočni večni Bog! Gospodar življenja in smrti, ki si povsod, v nebesih, na zemlji, pod zemljo pričujoč; glej, zopet smo se z jamsko lučjo v roki namenili k nevarnemu delu. Ker pa dobro vemo, da brez Tebe nič ne zmoremo, povzdignemo svoje roke in srca k Tebi, neskončno dobrotljivi Bog, in Te ponižno in goreče prosimo, dodeli nam milost, da svoje delo pridno, zvesto, voljno in potrpeljivo k Tvoji časti in svojim dušam k zveličanju opravimo, obvaruj nas na prošno prečiste Device Marije, sv. Jožefa, sv. Barbare, sv. Ahacija, sv. Terezije, sv. Florijana, sv. Klemenca, sv. Janeza Nepomuka, sv. Antona in vseh svetnikov nagle nepredviden smrti in vse nesreče na duši in telesu in daj, da po srednem dokončanem delu iz globočine zemlje, iz nevarnosti vode in ognja, veseli zdravi na svetlobo dneva in k svojim, ki jih Tvoji očetovski skrbi izročimo, domu pridemo, kjer hočemo kot pokorni otroci, skrbni očetje, dobri tovariši, zlasti možje in svojem svetelemu cesarju iz srca vdani rudarji in podložni Tvoje presveto Ime posvečevati

Ce bode pa današnji dan za enega ali drugega izmed nas zadnji dan našega življenja, ga pa Tvoji milosti priporočimo in srčno obžalujemo vse grehe, ki smo jih sami storili ali krivi bili, da so jih drugi storili, in trdno sklenemo Tebe neskončno dobroto, k te moramo čez vse ljubiti, nikdar več z nobenim grehom razaliti O Bog, potrdi ta naš sklep in vžgi v nas živo vero, trdno upanje in gorečo ljubezen do Tebe. To Te prosimo po Jezusu Kristusu, Tvojemu ljubeznemu sinu, Gospodu našem in Odrašniku, kateri s Teboj vred enak Bog živi in kraljuje Bog od vekomaj do vekomaj. Amen. — Vera, Oče naš, Češćena Marija, Čast Bogu Očetu, Sinu in sv. Duhu.

Sedaj mi je jasno, zakaj slovenski narod ni narod proletarec! V božjem in svojega svitelega cesarja blagem naročju je varno, vseh skušnjav in pohujšanja obranjen preromal svojo pot od Črtomira do dr. Korošca in še malo dlje in lil svojo butasto kmetavzarsko kri na oltar templja, iz katerega je malik s tisoč naličji, s spreminjajočo se srečo kot nor skaniral: TRADICIJA, BISTVO, TRADICIJA, BISTVO...

Tudi to molitev je paznik molil glasno in rudarji so kleče za njim glasno molili. Molitev pa so začeli krajšati, tako da so nazadnje opravili le vero, očenaš in češćenomarijo. Predstojniki se za molitve niso več brigali, izšli so novi službeni predpisi, v katerih ni bilo o molitvi ne duha ne sluha. Tako se je odpravila starodavna in lepa navada moliti pred vhomom v jarno.

DANES SE NA SVETU PREMALO MOLI. Zato izgubljam. Ne slepimo se s statistikami kongresov in parad. Važno je samo življenje. Življenje pa potrebuje krvi. Predragocene krvi milosti. Njeni viri so danes usahnilo, zato hiramo. (1969)

TRADICIJA, SAMOBITNOST, BISTVO NARODOVO. Molitev za moje brate. Narod — nevinost bez zaštite. Univerzalno poslanstvo. Tabori bramba pred otomansko nevarnostjo. Uskoki na Gorjancih. Ime KOKOT je uskoškega izvora. NOB, OF, borzna špekulacija KP! Tu smo torej prijatelji, zbrani k molitvi ob veliki maši. Ne trdim, da ljubite ta hudičev slovenski zarod manj kot jaz, ampak če se bomo zgrabili, prizanašali si ne bomo.

S. Šrot

Tov. T. Habetu zahvala za prepiske in za svarilo.

druge pobožnosti ali nostalgichen ples „tradicije“

Mene je ta knjiga zelo zanimala, kaj je napisal Idrijski tehont, ki je mnogo let »pasel ovce« med rudarji. Ko sem knjigo našel, mi je to, kar je tukaj prepisano iz knjige, najbolj padlo v oči in me je srce zbolelo, kaj vse so morali samo v tem malem rudarskem mestu pretrpeti.

Tone Habe

Ljubljana, 6. I. 1970

ČE BI ne srečal starega moža tisti dan, bi ga ne slišal reči: »Vi to sami veste, mladenič, klerikalizem narašča in se krepi. To je najbolj črna reakcija. Jaz sem na svoji koži skušil.«

neki diskutant na I. konferenci ZKS je je rekel, da nas je socialna diferenciacija prehitela. Mogoče to pomeni, da bi jo lahko predvidevali? Da bi se nanjo pripravili? Mogoče celo to, da smo vedeli zanjo, pa nam je ušla iz rok?

Smešno je trditi, da bi se lahko izognili prevelikim razlikam. Te enostavno obstajajo, a ne zato, ker so se izmuznile naši kontroli. Odstraniti bi morali vire. In kaj so?

Bi se dala preprečiti industrializacija? Deagrarizacijo bi radi ukinili nekateri navni slikarji in pesniki.

Ekonomске migracije? Delno.

Nekaterim ni všeč inflacija. Absolutno. Kot študentu mi diferenciacija veliko pomeni. Vojašnico. Študentski servis, honorarje, delavsko menzo, razprodaje knjig. Vojašnico.

Zakaj nismo dali statusa pacifistom? Kot študentu mi pomeni še veliko več. Upanje, da je nekaterim med nami boljše kot nam. Upanje na socialno akcijo. Zabavo in zabavljanje. Vsi pa LJUBIMO zabave. Tisto »mačka z mišjo« in ono »profesor s študentom«. Tisto — figo za figo.

Marjan Pungartnik

Pred leti smo govorili o družbeni diferenciaciji. V strokovnih revijah so sociologi skušali najti temeljno izhodišče za neko teorijo, ki bi jim bila opora v raziskavah.

Danes govorimo o socialni diferenciaciji. Ali je stopnja demokratizacije odnosov v družbi dala možnost za uporabo tega konkretnega termina? Ali pa je morda diferenciacija med tem časom resno postala socialna?

Če se lotiš te problematike, kmalu prideš do ugotovitve (ki sem si jo sposodil pri svojem profesorju za ekonomski sistem), da namreč socialna diferenciacija je in ni.

Tista, ki sloni na delu in na rezultatih dela, je menda potrebna, ker je gibalno razvoja in sploh napredka družbe in je ne moremo uvrstiti med tendence negativnih družbenih pojavov. Tista diferenciacija, ki nastaja z izkoriščanjem tujega dela, pa je v resnici to, kar mi pojmujejo za negativno socialno diferenciacijo.

Kaj pa je delo? To je tisto delo človeka, ki se s stališča družbe kaže kot koristno in se realizira v t. im. združenem delu, v mešanem tržno-planskem gospodarstvu, kot je naše, pa se izraža preko trga v dohodku. Dohodek pa je lahko majhen ali velik, odvisno od vloženega dela in drugih produkcijskih faktorjev ter od različnih situacij v nacionalni ekonomiji.

Za velik dohodek danes moraš imeti predvsem veliko denarja — kapitala. Tisti, ki razpolagajo z dovolj velikim kapitalom, lahko uvažajo moderno

tehnologijo z Zahoda, lahko začnejo proizvajati parne stroje ali avtomobile in svoje izdelke lahko prodajajo daleč nad normalno ceno. Ali to ne ustvarja monopolni položaj za proizvajalca ali kupca ne izkorišča?

Ali obstajajo tudi monopolni osebni dohodki? Ali pa se diferenciacija kaže le v tem, da je enim dana možnost, da se »diferencirajo«, drugi pa živijo v sili?

Torej, ukiniti je potrebno diferenciacijo tako, da bomo dali vsem enako možnost na diferenciacijo.

Preko neenakosti ustvarjati materialne pogoje za enakost!

Sproščati potenciale le, ko zagotavljajo družbeni razvoj!

Ob tem splošni humanitarni klici in egalitarizem lahko delujeta zaviralno, toda tudi pospeševalno glede na krepitev solidarnosti preko različnih akcij in preko borbe proti deformacijam, špekulacijam, malverzacijam.

Obstaja potreba po družbeni etiki, ki ne pomeni dokončanje nedokončanih buržoaznih idealov, temveč uveljavljanje novih. Le-ti bi namreč omogočili drugačen pogled na diferenciacijo, in ne le samo skozi prizmo osebnega dohodka.

Jože Konec

država in reforma univerze

Vse to, kar po navadi imamo za izrazito predstavništvo države in državnih struktur in predstavništvo družbenih odnosov, ki jih državni odnos kaže, se pravi: administracija, uprava, vlada (vodstvene in servisne skupine družbeno-političnih skupnosti splošno ali po rangi), skupščinsko vodenje, ki v glavnem počasi spreminja svoje pripadnike in svojo funkcijo, itd., vse to se ima za predstavnika splošnega družbenega interesa (tukaj se ne moremo spuščati v analizo državne in državnih odnosov, zato samo taksativno navajamo nekatere nosilce tega odnosa, kar lahko da čisto samovoljne rezultate; toda to ni razprava, ampak je poskus razmišljanja, zato je verjetno dopustno), za predstavnika imaginarne, tako ali drugače konstituirane splošne volje, pa se zato tudi za takega predstavljajo. Toda to je država

ljudmi o tem, kakšno naj bo razmerje med enakostjo in neenakostjo. Zgodovina je ciklična. Sleherni novi val začenja s poudarkom na enakosti in končuje z realizacijo neenakosti. Sleherni socialni preporod, sleherni populistično gibanje gradi svojo predinstitucionalno enotnost na enakosti neenakih in končuje svoj zagon v institucionalizirani neenakosti enakih. Ta čudna igra zgodovine se tako zakonito ponavlja, da jo skoraj da jemljemo za naravni pojav; podobno kot jemljemo za naravni pojav človekovo rojstvo in smrt.

Skrivna želja socialističnih gibanj ni bila samo ta, da bi enakost pred bogom in pred državo nadomestila s socialno enakostjo, ki naj bi bila bistveno bolj razsežna kot prvi dve, ampak je bila tudi želja, da bi socialna enakost nenehno obnavljala in jo nenehno razvijala glede na spreminjajoče se ekonomske politične in druge okoliščine. Prehod od delitve po delu k delitvi po potrebah pomeni praktično neomejen časovni interval, znotraj katerega gre za nenehno redefiniranje pojma socialne pravičnosti oz. za nenehno spreminjanje razmerja med enakostjo in neenakostjo.

Če skušamo s tega vidika ocenjevati naš razvoj po osvoboditvi, se nam zdi, da je bil podvržen klasičnim cikličnim zakonitostim, ki jih poznamo iz zgodovinskih primerov: od začetne enakosti, ki je bila tako v partiji kot v vojski skoraj totalna, prehajamo postopno v vse večjo socialno diferenciacijo oz. v vse večjo neenakost. Nekako neopazno se je razširilo prepričanje, da enakost ni več najpomembnejši stimulator socialne preobrazbe, ampak da je vloga stimulatorja prevzela socialna diferenciacija.

Če smo malo bolj natančni, lahko govorimo o dveh skupinah in dveh orientacijah. Na eni strani o tako imenovani skupini »tehnokratov«, ki ugotavljajo, da je formalno-pravna ekonomska in socialna enakost definirana z našimi ustavnimi in zakonski-

(pogosto, na žalost, samo administrativna) volja, seveda splošna v tem, da velja za vse s silo svoje normative in ne zato, ker bi vsi »državljanji« zaradi sile svojega mnenja veljali zanjo ali pa bi to pomenil neki poseben državni sloj ali razredna grupacija. Predstavniki države imajo poseben položaj v procesu proizvodnje in delitve dobrin, zaradi tega pa tudi poseben interes v tej proizvodnji in delitvi (interes, ki je vsekakor daleč od avtonomije, vendar se ne more v mnogih vprašanih do neke meje tudi avtonomno izražati), imajo položaj razdeljevalca, če že ne njegove moči, ker niso pravi kapital, ampak njegov substitut, in to normativni substitut fasade ekonomskih odnosov. Osnovni interes države, vse dokler država je, ostaja oblast, torej sama, se pravi družbeni odnos, ki prevladuje, ki je na oblasti, status quo strukture oblasti v tem odnosu.

Osnovni interes tega državnega odnosa je ohranitev osnovnih institucij družbenih odnosov, katerim je namenjen To je interes za celovitost ozemlja, interes za ohranitev osnovnih socialističnih institucij (ker samo te zagotavljajo celovitost), interes za stabilno ekonomsko rast države v celoti (se pravi v poprečju), interes za zagotovitev vsaj zmernega zadovoljstva državljanov, interes za red, ker je le-ta iz njegove pozicije videti kot ureditev, interes za »samoupravno« sporazumevanje, ker prav to more skriti konflikte (tako se vsaj zdi s ptičje perspektive), in to je interes za enakopravno sporazumevanje med vsemi »državljanji«, interes za meščane, podanike, še vedno v večini meščanski, lastniški interes.

Če univerza ne ohranja integralnosti države, ampak jo ruši, če ne spoštuje osnovnih socialističnih osnov, če ne prispeva k stabilni ekonomski rasti države, temveč vanjo prinaša nesorazmerja, če neguje državljansko nezadovoljstvo, če stalno vnaša nered v politične odnose ali stalno ogroža red (kar v tem primeru pomeni grožnjo ureditvi), torej potencira družbene konflikte — tedaj je država kot eden od predstavnikov državnega odnosa življenjsko in prav za toliko zainteresirana za reformo univerze.

Interes državnega odnosa za reformo univerze je seveda integriranje v državni odnos in državni interes.

(Odlomek iz prispevka Daga Strpića STUDENTI I REVOLUCIJA s simpozija BORBA ZA SOCIALISTIČKO SVEUČILISTE).

socialno - družbena analiza

Dragocena pomoč bi bili DNEVNIKI IZDATKOV, ki jih imajo študentje.

Kolegica, kolega, če redno pišeš dnevnik izdatkov, ga osebno posreduj predstavnikom socialno-ekonomske komisije na IO SS, Trg revolucije 1, Ljubljana.

Uporaba podatkov po dogovoru, tajnost zajamčena. Socialna-ekonomska komisija nagraduje najboljše dnevnike.

mi akti in ki menijo, da je s tem principialno rešena. Praktična realizacija normativno definirane enakosti je sicer povezana z večjim ali manjšim odstopanjem od abstraktne enakosti, ker moramo pač splošne norme o enakosti realizirati v konkretnih zgodovinskih več ali manj danih okoliščinah. Vendar so to praktične, če ne celo čisto tehnične težave. Obstaja tudi skupina tako imenovane »humanistične« inteligence, ki opozarja na razdružujoče posledice socialne diferenciacije, na razkrajanje socialnega gibanja zaradi nenačelne diferenciacije in na znake socialne diferenciacije, ki izvira iz segmentacije delovnih ljudi v bolj ali manj samozaprte skupine.

Naš namen ni postaviti se v vlogo razsodnika, kdo ima bolj prav, niti v vlogo analitika, ki želi ugotoviti, kaj je ozadje ene in drugi orientaciji. Obe orientaciji bomo skušali razumeti kot dve medsebojno pogojeni skrajnosti v celovitem družbenem dogajanju. S tega vidika bomo skušali odkriti izza navidezne ekskluzivnosti določeno eksistencialno komplementarnost obeh orientacij.

Prva realistična orientacija opozarja na to, da so principi lepa stvar, da pa lahko zaživijo le tedaj, če so cepljeni na realna tla vsakdanjega socialnega dogajanja. To praktično pomeni odstopanje od principov in kompromis s realnostjo. Kompromis pomeni diferencirano enakost. Socialna diferenciacija ni samo neizogibna realnost, ampak tudi dinamični vzvod dogajanja, saj omogoča interpenetracijo med ideali in stvarnostjo.

Druga, idealistična orientacija nas opozarja na to, da pomeni odstopanje od načel moralno degeneracijo in socialni razkroj družbe ter naraščanje brezprincipialne, neodgovorne in anomične družbene prakse; z diferenciacijo se krepi stihija in z njo usiha možnost individualne in kolektivne samoidentitete. Politično vodstvo niha med tema dvema orientacijama. To nihanje mu ne moremo očitati niti mu ne moremo očitati tega, da se noče definitivno opredeliti za eno ali drugo orientacijo. Menimo pa, da je njegovo opredeljevanje preveč prakticistično; v praksi je preveč kratkoročno, v teoriji pa preveč abstraktno in preveč dolgoročno.

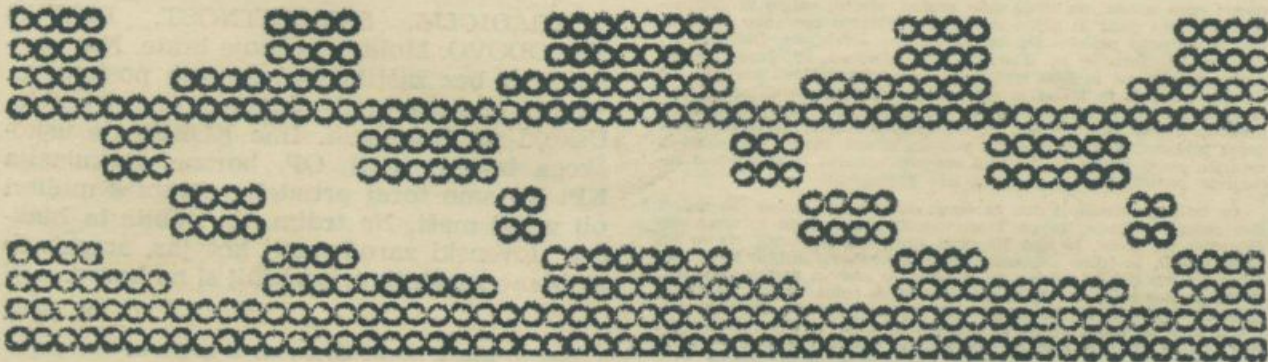
Menim, da bi morali našo ideologijo instrumentizirati do tiste stopnje, da bi lahko več ali manj dosledno analizirali in merili premike v vsakodnevnem praktičnem dogajanju. Pri tem poslu bi si morali najbrže najprej postaviti vprašanje: kdaj, kje in kako povzročajo procesi socialne diferenciacije dezintegrativne procese in kdaj, kje in kako povzročajo procesi diferenciacije dinamiziranje družbenega dogajanja? Vprašanje je tako rekoč permanentno. Svoj smoter doseže, če si ga nenehno zastavljamo in če nanj reagiramo z vrsto parcialnih odgovorov, ki so utemeljeni na posebnih področjih.

Dr. VELJO RUS

delovna enakopravnost in družbena diferenciacija

Pričujoči prispevek je uvodno poglavje v obsežnejšo študijo »Razvojni problemi samoupravljanja in odnosov med podjetji in širšim družbenim sistemom«. Študija bo izšla v avtorjevi knjigi Človek, delo in strukture.

Enakost in neenakost sta verjetno najbolj vzemirljiva pojma v sleherni socialni filozofiji. Pojem pravičnosti sleherni generaciji in v slehernem obdobju pomeni nekakšen na nenapisan dogovor med

sociološke raziskave študentskih nemirov

Studij mednarodne literature o raziskovanju študentskih protestnih gibanj nam razkriva naslednje stanje: ameriško organizirano raziskovalno prizadevanje je glavni nosilec raziskav o študentskih nemirih po vsem svetu. Število v ZDA izdelanih raziskovalnih del daleč presega števeke enakih del drugih držav. Drugič, večino raziskav v JV Aziji, v Latinski Ameriki in na Bližnjem vzhodu izvajajo ameriški sociologi, ne pa domači raziskovalci, kot bi pričakovali. Celotno mnoge raziskave, ki jih delajo na evropskih univerzah, neposredno naročajo in plačajo ameriške ustanove.

Mednarodna anketa je pokazala naslednje rezultate: v Latinski Ameriki ne zasledimo raziskovalnih projektov, ki bi jih uresničevali domači sociologi. Dokaj upravičeno je domnevati, da so ameriške ustanove v poslednjih dveh letih že uresničile 22 v načrtu predvidenih študij. Poleg tega vemo še za 12 projektov, ki ravnokar potekajo in jih financirajo podpirajo ZDA. Podobne izsledke prinaša ocena ankete o afriških študijah na temo »Student in politika«. Poznamo le dve študiji afriških raziskovalcev. Od petnajstih projektov, ki jih uresničujejo ameriške ustanove, je že deset docela končanih.

Naslednje interesno področje ameriškega raziskovalnega prizadevanja o politični socializaciji študentov je JV Azija. Na Filipinih je bilo dokončanih pet projektov. Za ameriške sociologe zanimiva država je tudi Indonezija, ki je zastopana z devetimi študijami. Prav nič ne zastajajo Thailand, Laos, Burma in Vietnam.

Vprašanje, ki se neposredno postavlja, je: Kakšni so glavni spoznavni interesi ameriških naročnikov in finančnih podpornikov za te raziskave: ameriških letalskih sil, departmaja za obrambo in drugih ustanov? Le kakšno korist naj bi imele ameriške letalske sile od študije o političnem vedenju latinsko-ameriških študentov? Kaj neki oddelek za obrambo namerava z naročilom raziskati politično socializacijo filipinske mladeži? Domnevajo, da je večina v ZDA izpeljanih raziskav o študentskih protestnih gibanjih doma in v tujini, neposredno pomembna za ohranitev in stabilizacijo pozno kapitalističnega sistema ZDA Amerike. Večji del študij o Student unrestu n' izvedenih — kakor so prvotno mislili — v smislu nepomembnih znanstveno-imanentnih interesov, temveč odkrito služi gospodarskim ciljem ameriške elite oblasti; to kar vodi k vse večji funkcionalizaciji ameriških družbenih ved za uresničitev imperiakističnih ciljev v tujini in za kontrolo domačega prebivalstva.

AMERISKE ŠTUDIJE O ŠTUDENTIH IN AKADEMSKIH ELITAH TRETJEGA SVETA

Pomemben del imperialistične zunanje politike ZDA se od druge svetovne vojne odvija na izobraževalnem in vzgojnem področju. Poleg tradicionalnih sredstev diplomacije in vojaške intervencije so v ZDA vključile v svoj program vzgojno politiko kot novo varianto usmerjevanja in vodenja mednarodnih odnosov, še posebej glede države tretjega sveta. Krogi blizu vlade si prizadevajo s pomočjo kulturnih in vzgojnih ukrepov okrepiti in obdržati pozicije v drugih državah kot četrto dimenzijo ameriške zunanje politike. V okviru tega dela naj si поблиže ogledamo le dve območji kulturno-političnih prizadevanj ZDA v Latinski Ameriki.

1. Kulturni in akademski programi izmenjav študentov, Solnikov in znanstvenikov.

2. Razvijanje in upravljanje visokošolskih sistemov v državah tretjega sveta, ki so naklonjene ZDA.

Za obe področji so relevantne raziskave o politični zavesti in družbenih dejavnostih študentov in akademskih elit. Mnoge mednarodne komparativne študije in skoraj vse študije o študentskih vprašanjih v tretjem svetu, ki so jih naročile ZDA, so namenjene izboljšanju kriterijev za uspešno kooptacijo ali zajezitev revolucionarnih osvobodilnih gibanj, ki jih vodijo študenti in mladi intelektualci. **NAMENSKE POSTAVKE AMERISKIH PROGRAMOV IZMENJAVE**

S programi izmenjave so že leta 1917 začeli mednarodno usmerjeni krogi ameriške elite, ki so že takrat videli v tujih študentih možne predstavnike ameriškega življenjskega načina po njihovi vrnitvi v domovino. Ta zasebna iniciativa je po drugi svetovni vojni spet polno zaživela. S sodelovanjem raznih ustanov, univerz in gospodarskih krogov so se programi izmenjave razvili v obsežno vladno zadevo. Osrednje mesto združenih naporov je postal Institute for International Education (IIE), ki od druge svetovne vojne sprejema vedno večjo denarno podporo v obliki državnih stipendij za tuje študente.

KATERI SO GLAVNI NAMENI TEH PROGRAMOV IZMENJAV?

Ze od samega začetka programi izmenjav niso zasledovali ciljev služiti napredku znanstvenega raziskovanja. Njihov namen je bil politične narave. Tako piše senator

Fullbright: »Program ni namenjen le napredku znanosti... Je le stranski izdelek programa, čigar glavni cilj je mednarodno razumevanje.« Kot naslednji nameni so navedeni oblikovanje pozitivnih stališč tujih študentov do ZDA, tehnična in vzgojna pomoč državam v razvoju in formiranje inozemskih mladih intelektualcev v kasnejše družbene vodilne kadre.

Vzporedno s programi izmenjave so l. 1958 začeli s sociološkimi preučevanji, ki naj bi ugotovila, če so bili programi politično učinkoviti. V merilu, v katerem se je vlada vključila v programe za izmenjavo predvsem v okviru Fullbright-Smith/Mundtove dejavnosti, so se te raziskave izkazale za nujno potrebne... Vladne agenture, ki se ukvarjajo z akademsko izmenjavo, so ustanovljale oddelke za ocenjevanje, čigar naloga je bila dokazati, da so bili programi dragocena dopolnitev zunanje politike in da je treba z njimi nadaljevati. Raziskave, ki so nastale v tem okviru, največkrat niso bile objavljene in z njimi znanstveniki niso mogli razpolagati; nekatere izmed njih so podvržene posebnim pogojem skrivanja.

Osrednje merilo uspeha študij je v prvih letih bilo ugodno stališče do ZDA in njene vlade.

Prvo vprašanje, ki so mu raziskovalci posvečali veliko pozornost in sedaj ni več toliko aktualno, je bilo, ali se mladi ljudje naklonjeno izražajo o ZDA, če so tam študirali.

Sele v poslednjih letih se je med zainteresiranimi krogi uveljavilo mnenje, da študije resda lahko navajajo razveseljujoče rezultate, da pa te vrste anketa ne more oceniti dolgoročnih posledic interkulturalnoinducirane spremembe vedenja.

Posledica tega je, da se poslej izoblikuje drugačen namen študij, ki spremljajo programe izmenjav. In sicer naj bi izbrali iz držav tretjega sveta tiste mlade ljudi, ki od njih pričakujemo, da bodo kasneje pripadali narodni eliti in vladajoči plasti. Temu primerno se glasi nova anketa: »Kaj nam lahko pove raziskava o tujih študentih in o razvojni poti mladih na vodilne položaje?«

Ta programska točka nam razkriva resnične namene nosilcev programov izmenjav. V ospredju je v veliko bolj prevladuje poskus zastopati gospodarske in politične interese ZDA s pomočjo Ameriki naklonjenih elementov.

»ZDA imajo nekaj jasnih ciljev do narodov svobodnega sveta. Predvsem želimo, da si pridobijo gospodarsko moč in politično oblast. Hočemo, da so svobodni in takšni tudi ostanejo. Uresničitev teh ciljev bo odvisna od kvalitete, moči in zrelosti teh vodilnih skupin pravilno razumeti naše cilje in z njimi simpatizirati.«

Od programov izmenjave in njih spremljajočih anket preidejo na kulturno nalogo izbiranja študentov iz dežel tretjega sveta, tako da jih nato kulturno pripravijo in hkrati opazujejo njihovo oblikovanje in političen razvoj. Celotno radikalno tuje študente imajo danes za možne kooptante. Upajo tudi, da lahko s podpiranjem delnih gospodarskih in družbenih reform pridobijo v tretjem svetu te politično aktivne študente. Nevarnosti, ki spremljajo te poskuse integracije radikalnih študentov, so očitne. Pojavlja se problematika, ki sledi iz tega, da študente po povratku v domovino začno spraševati o njihovem morebitnem sodelovanju pri ameriških družbenih in reformnih programih. Vprašani študenti enkrat za vselej lahko nezaupljivo reagirajo in lahko posredujejo posameznosti drugim, kot je pokazala izkušnja s projektom Camelot. Tako so danes v ZDA pred dilemo vključiti ali ne vključiti tuje študente v sodelovanje pri izdelovanju programov o študentskih gibanjih.

Podroben material o širini in načunu, kako se študenti udeležujejo dela pri teh programih, je pomanjkljiv. To izhaja iz delno občutljive narave predmeta. Zgolj je dejansko stanje zastavljati si vprašanja o tem področju, pa naj bodo ne vem kako preudarno oblikovana, ima politične implikacije. Gotovo je nesrečni projekt Camelot, raziskava obrambnega ministrstva o politični nestabilnosti dežel v razvoju, jasno opozorilo pred nevarnostmi, ki se utegnejo izčiniti, če delamo raziskave in so k sodelovanju pritegnjeni tuji raziskovalci.

S to formulacijo je problematika odnosa ZDA do inozemskih študentov jasno določena. Ti so bodisi nasprotniki, s katerimi je treba ravnati skrajno previdno in nezaupljivo, bodisi tvorci in izvrševalci ameriških interesov. Drugačne alternative so po pojmovanjih ameriških programov izmenjave komajda pojmljive.

UPRAVLJANJE RAZVOJA TUJIH VISOKOSOLSKIH SISTEMOV

Vplivanje ameriških gospodarskih skupin na tuje visokošolske sisteme naj eksemplarično prikažemo na primeru držav Srednje in Latinske Amerike. Izjemno zanimanje ameriških oblastnikov za latinskoameriške visokošolske sisteme se kaže z naraščajočim številom programov izmenjav in z vse večjo finančno udeležbo ameriških institucij pri posameznih reformnih projektih na šolskem sektorju.

Spreminjanje latinskoameriških univerz v prizorišča militantne politične aktivnosti je tesno povezano z njihovim organizacijsko strukturo. Prvič, univerze imajo za sedaj določeno avtonomijo nasproti državi. Drugič, študenti lahko v precejšnji meri vplivajo na odločitve znotraj univerze. Univerzitetna uprava nima v posesti tistih ključnih položajev, kot jih ima ameriška administracija. Decentralizirana struktura izobraževalnega sistema študentom omogoča obdržati politično moč. Univerzo imajo za izhodišče, iz katerega lahko usmerjajo svoje napade na vodstva, ki tesno sodelujejo z ZDA! Tako številne študentske grupacije povezujejo svoje zahteve po družbenih spremembah z zahtevo po prekinitvi imperialistične nadvlade ZZDA!

V interesu ameriške stabilizacijske strategije kot posledica tega stanja je depolitizacija latinskoameriških univerz. Predpogoj za to je omajati prioritetni položaj študentov in kanalizirati študentsko gibanje. Kot eno izmed sredstev za uvajanje discipline lahko imamo poskus z

reformo univerz premakniti zanimanje študentov od politične dejavnosti k akademskim zadevam.

V skladu s tem od ZDA predlagani programi reform ciljajo na vse večjo integracijo in centralizacijo univerzitetnih struktur. Največji delež pri teh poskusih vplivati na razvoj in preoblikovanje inozemskih univerz ima CHEAR, Svet za visoko šolstvo ameriških držav, v Latinski Ameriki. Druge pomembne institucije mednarodnega sodelovanja na univerzitetnem področju so: Education and Human Resources (EHRD) in CINTERFOR (The International Research and Documentation Center on Vocational Training). Različni nosilci predlaganih načrtov za reformo latinskoameriškega sistema izobraževanja si prizadevajo približati visokošolski sistem ameriškega modelu »industrije znanja«. Ključna figura na pogostnih mednarodnih medameriških konferencah je Clark Kerr, čigar zamisli propagirajo kot model na političnih, ekonomskih in vojaških namerah temelječe raziskave.

Namen ameriške podpore je izoblikovati s tehničnimi in tehnološkimi forsiranjem posameznih disciplin plast znanstveno in tehnično usposobljenih akademikov, ki se idejno opredelijo za svet najnovejših tehničnih dosežkov in za koncepte ameriške znanosti. Prednost pri tem imajo tehnično-znanstveni in reformni programi.

Tako ZDA poskušajo ločiti tehnološki in ekonomski razvoj določene države od političnih konfliktov in zavarovati vpliv ameriške privatne industrije na vseh sektorjih.

Družbeno-znanstvene študije, ki spremljajo te študije, se v skladu s tem zgostijo na naslednjo listo vprašanj:

1. akademske elite, ustanove njihovega formiranja in njihove rekrutacije,
2. funkcija akademske svobode, avtonomije in profesionalizacije v političnem razvoju,
3. sprememba in funkcija narodnih kulturnih sistemov vrednot, predvsem med akademsko elito kot opinion leaders,
4. napovedovanje eventualnih uporov in premikov z analizo političnega vedenja študentov,
5. mednarodne komparativne študije v državah tretjega sveta.

Raziskovalni napor o razvoju in posodobitvi narodne kulture in politike potekajo pod naslednjimi gesli: »nation building«, »national development«, »modernisation of society«, »institution building« etc.. Paradoksalno je, da mnoge začete študije, ki naj bi navidezno služile izboljšanju mnogostranskih stikov, sploh niso uresničevale s sodelovanjem z domačimi znanstveniki. Pogostoma prizadete države oz. ustanove sploh ne vedo, da so pri njih v teku raziskovalni projekti o modernizaciji države.

Tako je v Mehiki potekala takšna raziskava, ki jo je izdelala ustanova Education and World Affairs po naročilu organizacije CIA in za katero mehiška javnost ni vedela. Tako se je povečala nevarnost, da bo odslej vedno težje delati podobne raziskave.

Neadekvatna udeležba ameriških ustanov kaže, da razvoj mednarodnih programov še ni kooperativna držnost.

Le maloštevilne univerze, kolidži, privatna združenja in vladne agenture že skrajno povabijo mehiške ustanove in posameznike k sodelovanju. Večina tega ne počne. Interesi ZDA so prioritetni pri izbiri in izvedbi skoraj vseh projektov. Celotno pri projektih, v katerih sodelujejo mehiške institucije, odločajo interesi ZDA. Veliko prednost prisojajo tistim predelom Mehike, ki so najbolj razviti. Tujci ne le da niso premalo vključeni v izvajanje projekta, temveč sploh ne zvedo za rezultate svojega sodelovanja. Ne smemo misliti, da tovrstni projekti krepijo oz. vzpostavljajo trajnejše trdne vezi s tujino in da so uporabni. Mehika je relativno poceni in še bolj omeje vredno tolerantna do aktivnostih ameriških univerz. Vendar je skoraj neverjetno meniti, da bi raziskovalne projekte v tej obsežnosti, kot so zdaj v teku, imeli za dobrodošle. Mnogi so pri koncu s svojo potrpežljivostjo.

Dejavnost ameriških sociologov na tem področju je poučna. V bodoče lahko študije, ki jih naročajo vojaške in državne agenture ZDA, posredujejo mnoge pomembne podatke o možnostih za uspeh gospodarskih in vojaških intervencij.

Drugič, mnogi ameriški sociologi v tujini delajo s prenesljivo brezskrbnostjo in neprikritostjo, ki nima nič opraviti z zavoso objektivnosti in svobodnega odločanja glede na izbiro vrednot, s katero se ZDA obdajajo v odnosu do študentov.

Tako opisuje Center for Research in Social Systems (CRESS) na univerzi Washington DC, ki dela na najnovejšem projektu o študentih in akademskih v Afriki, Latinski Ameriki in Aziji.

»CRESS je raziskovalni center, ki je bil ustanovljen kot odmev na informacijske potrebe, ki nastajajo ob poslanstvu ameriške vojske v tujini. Pomenska daljnosežnost CRESS-a za vlado ZDA je mogoče razbrati iz zgodovine naših čezmorskih obveznosti v zadnjih dvajsetih letih. Naraščajoči angažma v tem obdobju je ameriški vojak zadal nalogo pomagati državam pri obrambi, pri izgradnji narodov. Da bi imeli uspeh pri teh dejavnostih, je nujno, da armada premeta težavne interkulturalne komunikacijske probleme in da razvija polno razumevanje za poglede, navade in nagibe prizadetega prebivalstva. Kar največkrat imenujejo tretje poslanstvo, obsega lestvico ukrepov od pravega vojnega stanja, agresije, subverzije in do osvobodilnih vojn. Problem ni le informacijski, saj ga lahko rešijo zemljevidne karte, grafiki in tabele. Da lahko sploh začnemo s komunikacijo, si moramo najprej osvojiti sposobnost pristopa k prebivalstvu, ki naj sloni na razumevanju.

Tako priznajo funkcionalnosti sociologije veliko vlogo pri zatrtju osvobodilnih vojn.

V okviru v zadnjih letih večkrat uporabljene strategije imajo izvedenci iz Foreign-Office-Area nalogo, s pomočjo empirično zbranih podatkov razviti metodo, ki bi pripomogla k izolaciji, infiltraciji in kooptaciji opozicijskih in upornih grupacij v inozemstvu. Če propadejo intervencije v tej fazi, tedaj je vlada ZDA pripravljena podpirati domače vojaške oddelke z urjenjem in vojaško opremo, da bi tako preprečila, da bi se široke plasti prebivalstva začele solidarizirati z uporniki. Če tudi na tem področju ni uspeha, tedaj gre ameriški vojak sam v akcijo, da bi zatrl oboje narodni upor s preračunano »Search-Kill« tehnologijo. Uporaba sociološko znanstvenih metod in drugih tehničnih pripomočkov kot pomagala za izvajanje tako im. »mehkega« gospodarstva in kontrole je podrobno opisana v mnogih spisih. Sociološko raziskovanje kot sredstvo kontrole določenih skupin prebivalstva neposredno povezujejo z uporabo oborožene sile.

(dalje prihodnjic)

Srečko Polencič

»Kürbiskern«, Frankfurt

mate dolenc i am gonna leave you, babe

Albino odnašajo pogrebci. Čisto mrtva je; bela, mehka, mrtva. Pogrebci se spotikajo ob istrski kamen išoč pot po blatu med vikendi in kolnejo. Albina, mehka, bela, mrtva, se stresa na nosilih, ni še pokrita z belim prtom, zunaj je še in vidna, oblečena v pidžamo s hipi vzorcem. Dolgi črni lasje lijejo z nosil k tlom in se jih včasih dotaknejo, se povlečejo po mokroti, po ilu, po kamenju in postanejo na končičih rahlo blatni. Desnica ji visi navzdol, noge bose. Na mezinu noge opazim majhno rano. So jo drugi opazili? Pod nogo leži, mrtev, stlačen, črn škorpion. Veliki, strupeni škorpion včerajšnjega dne.

Bila je voda, do kamor je segal pogled. Voda je bila tudi nebo; do kamor je segal pogled, je bilo nebo. V kotu očesa je bila gostilna, kjer smo obedovali, hiša z nenavadnimi slikarjami, obdana s trto, ob njej zloženi stoli in mize in mačka z debelo glavo. Čez oko so leteli galebi posamezniki ali je drobna račka razlila sivo gladino neba-morja. Tam, kjer si obrnil glavo čisto malo v levo, so bili čolni, privezani na molo iz skal, poln količev za privezovanje, poln vrvi, mrež in kamnov in blatne poti, ki je šla čez. Predvsem je veliko čolnov, na obeh straneh mola stari, težki, trebušasti ribiški čolni. Kako dobro se jih spominjam!

Stopali smo skupaj, gospod Antonin na eni strani, na drugi jaz, med nama Albina, živa, lepa ženska, Antoninova hči. Gospod Antonin je pripovedoval s tankimi, ozkimi besedami, svojo zgodbo in svoje misli, svoje načrte. Komaj je prišel, spet odhaja. Sivo črna bradica se pomika pred njegovim obrazom kot puščica, v smeri katere gre; sivo črni lasje se mu zlivajo čez glavo kot slap vode, ki lije v smer, iz katere prihaja. Tenko, ozko, izgovarja ime; Kalifornija.

Stopali smo naprej dokler se ni pojavila pred nami, na vrhu očesa, peterokotna hiša s stolpičkom sredi strehe, hiša na rtiču, na griču. Iz nje je prihajala pesem ves dan, kajti plošče so se venomer vrtele na gramofonu in največkrat in tudi zdaj, se je vrtele, kričeče, tožeče; I am gonna leave you, babe...

Iz stolpiča — dimnika se je gosto belo kadilo. Albina je skočila h kotličem, gospod Antonin in jaz pa sva sedla ob kamin, da čakava. Vlekel sem skozi cigaro tenke, modre dime, gospod Antonin pa je srkal iz kozarca drobne, fine požirke vina in drobno, fino govoril; Kalifornija. V tistem trenutku sem prvič opazil zoprnega ščurka, črno žival, ki je lezla po steni. Škorpion tukaj in ob tem času? Sem se vznemiril. Navadno jih ob tem času ni, je rekla Albina nekoliko preplašena. Ali sploh običajno so tukaj? Sem rekel. Včasih so, samo ne ob tem času, je odgovorila Albina. Hotel sem vstati in oditi po kamen za škorpiona, a žival je izginila v zid na mestu, kjer sem zaman iskal razpoko. Opustil sem lov, sicer pa je Albina prav tisti čas oznanila, da je hrana pripravljena. Hkrati je bilo spet na vrsti, ne vem kolkič že; ... I am gonna leave you, babe..., stari, obrabljeni krik. Preselili smo se za mizo, pedantno pogrnjeno za tri. Topla, kadeča se hrana je v Albininih rokah iz višine nad mizo prikrlila med nas, da si jo vzamemo. Jemali smo si torej hrano vase nekaj časa in molčali besede. Govorili smo poglede, menjali si jih med sabo, s hrano, jedilnim priborom, okni, za katerimi je dan lezel v morje. Dan, že mrak, prekrižan z galebi, ki so nenadoma vstali od nekod in prhnili v nebo. Tudi tu je bil spet zoprni ščurek. Zagledal sem ga, ko sem se slučajno nekoliko odmaknil od roba mize, da si očistim packo hrane s srajce in mi je zdrknilo oko in nato še drugo, ob nogah na tla pod mizo. Tam je bil, zoprni črni ščurek z dvignjenim repom. Lezel je po opečnatih tleh sem in tja in se bližal zdaj temu, zdaj onemu od nas. V hipu, ko sem ga hotel brniti ali pohoditi, se je vedno brnil v drugo smer in tedaj sem videl; približal se je Albinini nogi in nevarno dvignil rep, a v hipu, ko sem hotel zakričati Albini, naj umakne nogo, jo je sprožila v škorpiona in ga brnila pod mizo v moji smeri. Priletel je v neposredno bližino ene mojih nog, za hip obležal na hrbtu, in se z gibom, podobnim delovanju vzmeti, odbil od tal in priletel nazaj na nogo. Tedaj sem sam sprožil nogo vanj, hitro kot živec, da me ne bi mogel zgrabiti, in ga brnil od sebe. Mislim, da je letel proti

gospodu Antoninu; tega nisem vedel, vendar sem sklepal po hitrem in vprašujočem pogledu, ki mi ga je gospod poslal čez mizo. Bilo je prepozno, da bi dal od sebe kako opazko v zvezi s škorpionom in prepozno je bilo tudi za Albino, da bi kaj rekla o tem, in navsezadnje prepozno tudi za njenega očeta, ki je že tudi sam brnil škorpiona v enega od naju dveh. Začelo se je hitro in samoobrambno, da nihče od nas treh ni mogel posvariti ostalih dveh, čeprav je morda vsak od nas to prvi hip hotel. Tako smo molče jedli do konca in pazili vsak nase. Morda je vsak od nas nosil v sebi svarilo, toda rekel ni; le gospod Antonin je ostro, ozko govoril; Kalifornija.

Po večerji, že v temi, je odšel. Ujeti moram avtobus, da dosežem letalo, je dejal, kajti odhajam in prej imam še opravke v domači vasi. Jutri, pojutrišnjem, bosta videla letalo, je dejal, ki leti v Kalifornijo. Na svidenje hči, na svidenje njen prijatelj. Odhajal je po blatni stezi med robotimi skalami in izginal v gozdu vikendov, med živimi mejami, lesenimi ograjami, garažami, oljkami, tratami. Ni se spotikal in ni se opotekal in nobena stvar na tleh ali ob tleh ga ni spravila iz smeri; hodil je trdno, ostro, naravnost in morda čisto tiho, sam zase, izgovarjal skozi ustnice; Kalifornija. Midva z Albino sva se vrnila v hišo in seveda, Albina je stopila k gramofonu, na katerem se je plošča iztekla in je le tiho brnel kot računski stroj, ter položila iglo na začetek. Spet se je oglasilo, tuleče, kričeče; I am gonna leave you, babe... Tedaj so začeli prihajati njeni prijatelji ploščarji, vsak s kupom plošč pod pazduho. Napolnili so hišo z dolgimi lasmi in glasbo, ki je podirala petero sten in razbijala šipe leteč nad morje, leteč pod nebo, v nebo, nad nebo v temo, v noč. Kmalu je bila polna noč strun, bobnov, krikov in morje se je vzburilo in začelo liti čez obalo skoraj do hiše na rtiču, na griču. Medtem so prijatelji sedeli vsepovsod okrog po hiši in opletali z lasmi, eden od njih je s kitaro spremljal gramofon, drugi je sedel Albini na kolena, tretji je ves čas poskakoval po hiši kot bi bil na vrvičah. Nekdo je filozofiral; Postaraš se. Postaneš kratkoviden, moraš nositi očala, moraš si vsaditi nove zobe, lasje ti izpadajo, postajaš plešast, živci te zapuščajo, kaj še imaš od vsega tega? Ah, vsemogoče je govoril. Drugi, tisti, ki je spremljal gramofon s kitaro, je govoril; Prima, ali ni to prima, kadar sem zajeban, moram poslušati to glasbo, to je za popenit, za popenit... je govoril. Tam je bila Albinina prijateljica, ta je govorila; Meni je tako lepo. Skoraj vedno mi je lepo. Jaz ljubim, srečna sem. Vse vas imam rada, je govorila Albinina prisrčna prijateljica. Tu je bil tudi moj prijatelj; Ah, je tovoril, midva sva genija, midva sva najboljša pisatelja. Čisto si me pomečkala, zmečkala, je rekel prijateljici. Ah, kaj vse so govorili, kaj vse počeli, kako so bili hecni, a ob tem smo si brcali sitnega črnega ščurka drug drugemu, da je bila žival že vsa upehana in se je na koncu noči skrila, tedaj pa so tudi prijatelji z lasmi in kitarami začeli odhajati in puščati hišo prazno, tiho. Ko je bila jutranja megla, ko je začela rahlo modra barva vstajati iz morja, so vsi odšli iz te hiše glasbe in se razstopili v dan, ostala sva Albina in jaz, prvič in edinič v življenju sama s seboj. Kaj sva počela? Začela sva metati gramofonske plošče nad morje, v galebe. Sprva sva izbirala slabše in manjvredne, potem naju je prevzel užitek ploščatega letenja in prestrašenosti galebov. Seveda nobenega nisva zadel, toda začeli so postajati črni in podobni krokarkem. Večje plošče so letele bolj ploščato in dlje, podobne črnim letečim krožnikom, pozneje ptičem. Modrina je postala modrejša, sprva nekaj malih belih oblakov je zbežalo pred črnimi ploskvami, ki so križale nebo in poti galebov, vedno bolj črnih, vedno bolj podobnih letalom, ki lete čez morje, med njimi tudi v Kalifornijo. Nekatera so ušla v nebo, druga so padla v morje in tonila, puščajoč za seboj zvok, ki je tonil za njimi; I am gonna leave you, babe... in zaradi vsega tega nisva pazila. Nisva gledala, nisva poslušala, nisva tipala, nisva opazila črnega škorpiona včerajšnjega, današnjega dne.

Jaz sem letel za galebi, Albina ne. Vrata so se zaprla za njo in odšla je, na srečo, odšla je, na pot brez vrnitve.

Nebo nad morjem je še vedno polno črnih ptičev. Od časa do časa stopim iz hiše in jih gledam, in se čudim; potem se vračam noter in opravljam hišna dela, pomivam posodo, brišem prah, čistim madeže od blata, ki so povsod po tleh, ostanki korakov vseh ljudi, ki so bili tu. Gramofon je prazen, nobene plošče več ni zanj, zato hiša molči, zrak molči, dnevna luč, ki je povsod, molči, jaz molčim. Tedaj nek rahel šum prebrenči tišino; večja se v tehnični zvok in bliža. Prihaja iz zraka, iz višine nad hišo s stolpičem, na rtiču, na griču. Stopam iz hiše, z očmi navzgor; letalo gre čez hišo, majhno, ker je daleč, srebrno svetlikajoče med vsemi temi črnimi ptiči, gre letalo počasi (ker je daleč) čez nebo, bučanje stroja prihaja do površine zemlje v obliki brenčanja čmrilja. Nenadoma pa ni več zvoka; toda le za bežen hip. Potem je zvok pok in ogenj. Srebrnina je črnina in pada med črne ptiče, pada niže od njih, pada do vodne gladine in pade pod vodno gladino, pade do tal morja razbito v kose. Veliki mehurji zraka eksplodirajo iz vode, doneče klokotajo; El Fatah, El Fatah. Ko se veliki izčrpajo, pridejo na vrsto manjši, ki tenko pokajo na površini in brobotajo, ozko, ostro; Kalifornija....

tiskarski cvergel rovari v odnose med l. kraljem in m. švabičem

Tokrat nam jo je (glej Tribuna št. 7, 28. II. 1970) tiskarski škrat spet enkrat pošteno zagodel. V sestavku TAKO JE BILO RESNICA (Marko Svabič) je zakrivil neljubo pomoto, ki postavlja tovariša Ladota Kralja (asistent na AGFRTV) v kaj sumljivo luč. V odstavku, kjer avtor imenuje člane Kataloga, ki so bili prisotni na sestanku 22. avgusta zvečer, si je tiskarski škrat privoščil nedopustno svoboščino, da je prišel k prisotnim tudi zgoraj omenjenega, ki ima zdaj zato sitnosti.

V spornem in od tiskarskega škrate potvorjenem odstavku v inkriminiranem sestavku bi moralo biti pisano: »V sprejemnici so že sedeli Nađežda Čačinovič, Tomaž Salamun, Milenko Matanovič, David Nez, Andraž Salamun, in Lado Kralj je bil odsoten, vendar, kakor sem pozneje izvedel od njega samega, je pooblastil Braca Rotarja operirati z njegovim imenom. O tem je dal Lado Kralj skoro uradno izjavo pred pričami.«

MARKO SVABIČ

program radija študent

SPORED ZA PONEDELJEK, 16. 3. 1970

12.00 — Poročila in obvestila
12.05 — Samo za zaljubljenega
16.00 — Novo, prijetno, zabavno na 188 m
16.30 — Dnevnik
16.40 — Pravkar prispelo
17.00 — Bob Dylan
17.20 — Kje se shajajo študentje
17.35 — Glasba

SPORED ZA TOREK, 17. 3. 1970

12.00 — Poročila in obvestila
12.05 — MC 5
16.00 — Novo, prijetno, zabavno na 188 metrov
16.30 — Dnevnik
16.40 — Gostje RADIA ŠTUDENT
17.10 — Izvajalec tedna
17.20 — Kaj pomeni Izvršni odbor študentom
17.35 — Sam samcat LP

SPORED ZA SREDO, 18. 3. 1970

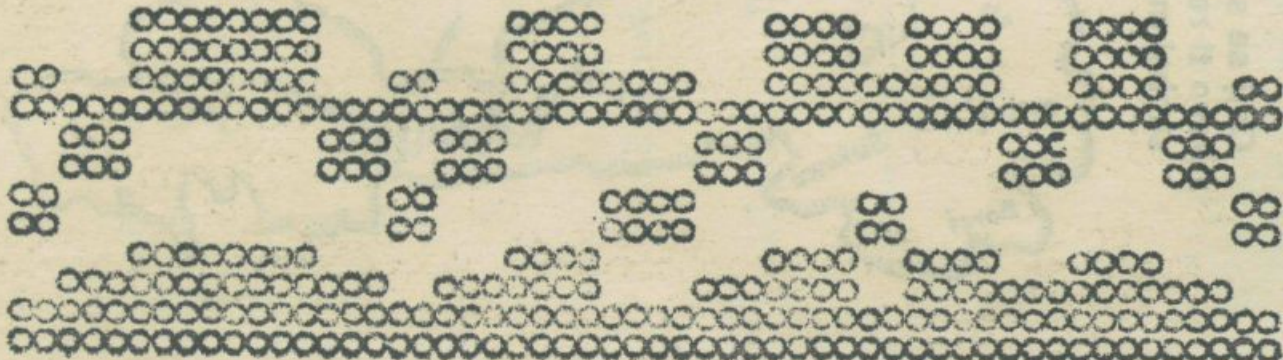
12.00 — Poročila in obvestila
12.05 — V sredo popoldne
16.00 — Novo, prijetno, zabavno na 188 metrov
16.30 — Dnevnik
16.40 — Top albumov
17.25 — Vprašanje našega časa
17.40 — Folk — Blues

SPORED ZA CETRTEK, 19. 3. 1970

12.00 — Poročila in obvestila
12.05 — Lestvica znanja
16.00 — Novo, prijetno, zabavno na 188 metrov
16.30 — Dnevnik
16.40 — Pogovor ob glasbi
17.15 — 10 minut z izvajalcem tedna
17.25 — Dom Počitniške zveze v Ljubljani
17.40 — JAZZ

SPORED ZA PETEK, 20. 3. 1970

12.00 — Poročila in obvestila
12.05 — Glasbeni avtomat
16.00 — Novo, prijetno, zabavno na 188 metrov
16.30 — Dnevnik
16.40 — Malo mešano
17.00 — TOP 20

Pričujoči esej je »fragment«. Refleksija o vprašanih, ki jih zastavlja, se sprosti, razpre in omogoči šele ob upoštevanju nekaterih drugih tekstov, tako na primer Strukturalna analiza tekstov, ali Tehne in arete (k vprašanju novodobne umetnosti), ali Za kritično semanalizo tekstov, ali Nietzschejevo fragmentarno mišljenje »igre« in »tehnike« ((vsi eseji so v pripravi)). Prav zato je BIT in/kot IGRO treba brati in razumeti v njeni hoteni »fragmentarnosti«: se pravi le kot pri-spevek k problematiki sodobne filozofije, le kot argument neke raziskave.

Tekst skuša biti refleksija o »izstopu« evropske misli in pisave iz zaprte sheme: iz logocentrizma metafizičnih ideologemov v t. im. »razsrediščeno« mišljenje/pisavo. Raziskuje torej »ekonomijo« — »plodišče« — »sistem razlik(ovanj)« evropske metafizike in njeno Logiko/logijo (vip-sovanje-v-Istem: transcendentalno označenem), ki zavest zapira v sistemaizacijo in »menjavu« nekega Reda/Sistema, nekega Smisla itd. V tej analizi se izkaže »razpoka« substancioniranja: nekritičnost postuliranega temelja, t. j. »središča: igra mišljenja« — »logična igra. In iz logične igre metafizične misli, iz kritične refleksije njenega sporočila (»resnice«) ter njene »pre-maganja« se tudi sprošča/razpira vprašanje po biti-kot-igri: se pravi spraševanje ontološke igre.

P. S./ S pojmom »metafizike« vsekoli označuje klasične metafizične absolutizacije, v kontekstu platonistične — descartovske strukture mišljenja, v zvezi z onto-teo-teleološko »ekonomijo« (sistemizacijo) Smisla itd. Ko torej govorimo o »pre-maganju«, »pre-vladanju« metafizike, mislimo na »izhoda« iz metafizične zaprtosti, na pre-koračenje metafizičnega kroga, na dovršitev tistega tipa metafizične misli, ki ga predstavlja Heglova filozofija, se pravi mišljenje, ki se izpolnjuje v absolutnem védenju Absolutnega« (cit. po K. H. Volkman — Schluck, Metaphysik und Geschichte, 1963, str. 16)

andrej medved

bit in - kot igra

weltraid, das rollende, / Streift Ziel auf Ziel: Not — nennt's der Grollende, / Der Narr nennt's — Spiel ... /—/ Weltspiel, das herrische, / Mischt Sein und Schein: — / Das Ewig-Närrische / Mischt uns — hinein!

Fr. Nietzsche, La gaya scienza

Kar pove naslov pričujočega (uvodnega) predavanja, lahko izrazimo na sledeč način: »bit« in »igra« sta v nekem določenem horizontu svoje resnice eno-in-isto: »grana bit« in »bitna igra«. O kateri biti govori tekst, o kakšni igri?

Bit se je v zgodovini evropske filozofije izkazovala na različne načine: kot fisis, logos, idea, energija, kot substancionalnost, subjektiviteta, objektivnost, kot volja do moči, volja do volje, itd. Vendar naše spraševanje o biti in/kot igri ne bomo zastavili v tej smeri. Bit bomo vsekoli razumeli v njenem post-metafizičnem pomenu: v kontekstu »pozne« Heideggrove misli. Gre nam torej za čisto določeno razumevanje biti: bit in/kot igra bomo mislili »iz« Heideggra.

Ko govorimo o biti kot igri, moramo odmisliiti vsako antropologijo, psihologijo ali fenomenologijo igre: vsako poenostavljanje ali transcendiranje njenega pomena in resnice. Ostro moramo ločiti tudi med različnimi »nivoji« igre: med I

- igro mišljenja ali »logično« igro,
- planetarno igro(igra kot resnica človekovega pre-bivanja, to je: psihološka/antropološka, politična/ideološka, socialno/ekonomska igra, igra znanstveno-tehnične volje do moči, tehnološke moči/oblasti, itd.) — torej med »ontično« in II
- ontološko igro (igra kot resnica/bistvo biti).

Ko torej preišljamo bit in/kot igro, nam gre za ontološko razsežnost igre in ne za njeno »ontičnost«:

(Če načelu temelja prisluzhemo na drug način in premislimo potrebno [pri-padajoče], potem je ta premislek skok in sicer skok v daljavo, ki mišljenje privede v »gro s tem, na katerem počiva bit kot bit, torej ne s takšnim, kjer temelji kot njegov temelj. Mišljenje zahteva skozi ta skok v daljavo tisto igro, na katero je postavljeno naše človeško bistvo. Samo, če je človek vržen (pripeljan) v to igro in pri tem tvega, da lahko resnično igra in ostane v igri?)

V kateri igri? Kaj pravi Heraklit o aionu? Fragment 52 se glasi: Aion pais esti parzon, patteuon: paidos he basileie. Usoda biti je igrajoč otrok, ki se igra s kamenčki: [otrok na prestolu], otrok, čigar je kraljestvo, se pravi arhe, utemeljevanje, ki je vzrok in ki upravlja (oskrbuje) bit bivajočega. Usoda biti: otrok, ki igra Torej so tudi veliki otroci. Največji kraljevski otrok je v pohlevnosti svoje igre tista skrivnost igre, v katero je pripeljan človek in njegov življenjski čas, na katero je postavljeno njegovo bistvo. Zakaj veliki otrok svetovne igre, ki ga je Heraklit zagledal v aionu, igra? Igra, ker igra. »Ker« izgine v igri. Igra je brez »zakaj«. Igra ker [medtem, ko] igra. Obstoji le igra: najvišje in najgloblje. Toda ta »le« je Vse, Eno, Ečno. Nič je brez temelja. Bit in temelj: Isto. Bit kot temeljna/utemeljujoča nima temelja, igra kot brez(d)no tiste igre, ki nam kot usoda priigrava in zagrava bit in temelj. [M. Heidegger, SvG, str. 183, Pfullingen 1957.]

Heideggrove besede »kazejo« na istost biti in igre, pa tudi na njuno neutemeljenost: brez-temeljnost biti-v-igri, kar pomeni, da bit nima temelja, ker je »v« igri (ker je igrana bit, bitna igra), oziroma ker se igra kot igra biti ne more izkazati za temelj/dno. Igra biti je brez dna in torej: breztemeljna. Če bi bila igra temelj, misel igre ne bi presešla metafizično spraševanje in bi ostala vezana na »ekonomijo« metafizike. Igra, o kateri govorimo, zato ni »središče«/temelj, ampak kaže na odsotnost temelja, transcendence, na odsotnost transcendentalno označenega. Pojem bitne igre (bit-kot-igre) pripada »razsrediščnemu« mišljenju:

Igra, kot odsotnost transcendentalno označenega, ni igra v svetu. / Da bi igro mislili radikalno, je torej treba najprej zares izčrpati ontološko in transcendentalno problematiko, ter potrpežljivo in rigorozno preiti [odgovoriti na] vprašanje o smislu biti, o biti bivajočega in o transcendentalnem izvoru sveta. / To je torej igra sveta, ki jo je treba misliti sprva, na začetku: preden skušamo razumeti vse oblike igre v svetu. [J. Derrida, De la grammatologie, str. 73, Paris 1967.]

Bit-kot-igra je tako »odprto(st)« prisostvovanja, ki ostaja neutemeljena, se pravi: brez temelja. Toda iz česa se bit izkaže kot pri-sostvovanje (kot prisotnost, Anwesenheit, ouσία/parousia), ki je »od-prto«? Bit-v-igri je offene Anwesenheit z ozirom na »zaprt« knjigo« (la clôture du livre) metafizike. Platonska, descartesejanska metafizika je »sistemizacija Smisla« itd. in kot taka: ekonomija neke Logike, ki vedno znova menja postavje svoje ponovitve, svojega »vpisa« v krog Istega, ne da bi pri tem: z »menjavo« temelja, stopila bistveno raz/sebe, oziroma prav zato, ker nikoli radikalno ne tematizira svojih predpostavk, svojega izhodišča. [Sfera t. im. Lebenswelts/Lebensstroma ostaja nedomišljena: brez kritične refleksije vse do metafizičnega »zloma«.]

Bit igre in njene resnice iz-stopa iz blodnje mišljenja [iz logične igre vpisa-in-ponovitve transcendence], ki skoz določeno ekonomijo misli plodi/ponavlja in osmišlja neko ideelno sfero absolutnega, ne da bi pri tem mislila svojo nezadostnost, lastno nerefektivnost. Subjekt: temelj bitne igre je brez-temeljnost, oz. drugače: igra je brez subjekta in se ne zapira v Sistem, Smisel, absolutnost, logično razvidnost; ne »ureja« sveta in ga ne sistemizira. Kot taka se igra in njena misel javlja šele po kritični skušnji metafizičnega »konca« in zato izstopa iz logocentričnega diskurza, ki misel/pisavo zapira v ireduktibilnost lastne ponovitve,

lastnega »plodišča«. Skozi ontološko igro se »briše« prav ta ireduktibilnost, ki nastopa v imenu nekega središča: ireduktibilnost razlikovanja-v-istem, metafizična ekonomija: ideelna identiteta: kot système des différences / binarisme ordinateur, kot logocentrično »kroženje« v Istem.

V izhodu iz »menjave« metafizičnih ideologemov kot izhodu iz ekonomije/sistemizacije (lastnega) smisla se razkrije praznina (brez-temeljnost) metafizične pisave/misli, njen logični »krog«: vzakojena igra »dvojnih vpisov«.

Bitna igra — refleksivno domišljanje ontološke igre razkriva nezadostnost ideelne postavja metafizike, ne-prisotnost transcendentalno označenega, logično igro neprestanih dvojnih vpisov (logično repetitijo), ki omogoča poprisotenje transcendence/»središča«: da ne-prisotno postane prisotno. Logocentrično »uprisotenje« prikriva tako resnico metafizičnega modela, matrico njegove ponovitve, plodišče Smisla itd. in torej: ustroj določena zgodovinskega diskurza ter njegovo »logijo« [Logiko, logičnost]: dinamično reprezentacijo metafizične sheme skozi proces označevanja (tekstualno »proizvodnjo«, ki neprestano ponavlja »izvorni« Smisel/Red, »Mašinerija« metafizične reprezentacije (uprisotnja ne-prisotnega: »središča«) je ujeta v teleološko misel Reda/Smisla, ki je istočasno onto/teološka, saj se prikriva kot ne-resnica in ne-resničnost (nedejanskost), s tem da se »plodi«, ponavlja, »sakrazira« v santa casa der Logik (apriori/logično) svojega organizma. Scena metafizične pisave/mišljenja/ diskurza je scena »iz-žarevanja« substance: prisotnosti temelja:

Que signifie le platonisme comme répétition? Répétons. La disparition du bien-père-capital-soleil est donc la condition du discours, cette fois compris comme moment et non comme principe de l'écriture générale. Cette écriture (est) epekeina tes oulias. La disparition de la vérité comme présence, le dérobement de l'origine présente de la présence est la condition de toute (manifestation de) vérité. La non-vérité est la vérité. La non-présence est la présence. La différence, disparition de la présence originaire, est à la fois la condition de possibilité et la condition d'impossibilité de la vérité. A la fois, »A la fois« veut dire que l'étant-présent (on) dans sa vérité, dans la présence de son identité et l'identité de sa présence se double dès qu'il apparaît, dès qu'il se présente. Il apparaît, dans son essence, comme la possibilité de sa propre duplication. C'est-à-dire, en termes platoniciens, de sa nonvérité la plus propre, de sa pseudo-vérité réfléchie dans l'icône, le phantasme ou le simulacre. Il n'est ce qu'il est, identique et identique à soi, unique, qu'en s'ajoutant la possibilité d'être répété comme tel. Et son identité se creuse de cet ajout, se dérobe dans le supplément qui la présente. La disparition de la face ou la structure de répétition ne se creuse de cet ajout, se dérobe dans le ur de vérité. L'opposition du vrai et du non-vrai est au contraire tout entière comprise, inscrite dans cette structure ou dans cette écriture générale. Le vrai et le non-vrai sont des espèces de la répétition. [J. Derrida, La pharmacie de Platon, TEL QUEL 33, str. 57.)

Misel/pisava biti-kot-igre ukinja dejanskost središča in njegovo prisotnost, izstopa iz ideelne sfere transcendentalno označenega (iz igre ponovitve: logične repetitije) in začenja novo skušnjo »razsrediščene« misli. Mišljenje biti/igre, ki je bistveni atopos in alogos, stopa »raz« metafizično logjo, ki neomejeno podvaja metafizični ideologem/model/plodišče. Razsrediščena pisava decentralizira in deabsolutizira abstraktni »svet ideje«, ne-prisotnega, »središča«, in afirmira bitno igro. Igra biti je spoznana »za« središče, kar seveda pomeni, da se njegova dejanskost ukinja. »Pravo« središče (kot temelj, kot odprtost prisostvovanja) novodobne misli torej ni prisotnost odsotnega: transcendence, metafizičnega bistva, ideje, Smisla itd. ((ki se omogoči v logični »gri lastne ponovitve«), ampak igra biti, ki jo ni potrebno ponavljati. Igra je tako »studie prisotno središče kot-netemelj odsotnega (metafizičnega) središča: brez(d)no biti. [Ob tem se zastavlja vprašanje središča, temelja, v katerem je bila vsekoli prisotna »razpoka« substancioniranja, transcendentalnega označevanja. V metafizičnem postavljanju središča/temelja, ki ga je ponavljal celoten diskurz neke zgodovinske

epohe (epohe evropske metafizike), se je zakrivala psevdo-dejanskost neprisotnega. Človeško bitje (bistvo/bit): (prostor njegovega pre-bivanja) je bilo na ta način »zaprt« v veliko Knjigo metafizičnega mišljenja.]

V času refleksivne zavesti (kritične refleksije) se izvrši miselna raz-odtujitev mišljenja: negacija ideelne sfere transcendence, miselna destrukcija metafizičnih absolutizacij, premaganje logične sheme Smisla (sistemizacije Smisla). Izkaže se igra transcendentalnega središča, desekralizira se »posvečenost« bivanja nekemu absolutnemu Redu/Smislu. Razkrijejo se logične predpostavke tradicionalnega mišljenja, ki osmišljajo in utemeljujejo bivanje/svet v smislu »arhitektonike« uma.

Igra (pojem igre) kot atopos/allogos zaznamuje torej premaganje metafizične misli/pisave, izhod iz »zaprte knjige« tradicionalnega mišljenja v razsrediščeno pisavo, v destrukcijo »središča«, v kolikor seveda ne upoštevamo novodobne planetarne tehnike« (in upoštevati jo moramo): znanstvenotehnično obvladovanje/tehnološko moč-oblast kot »vollendete Metaphysik«, ki ponovno in radikalno »briše« kritično refleksijo (refleksivno mišljenje) in človeško bitje (bistvo/bit), njegovo prebivanje, bistvovanje in »izvorno« navezanost na igro' zapira v t. im. »stopo« zavest [la pensée obtuse/la conscience obtuse].

Pojem igre, ki je bil v tradicionalni miselnosti v opoziciji do realitete/dejanskosti/resnice, strogo ločen od spoznanja kot nekaj neresnega, slučajnega, ne-umnega, navideznega in nesvetega, stopi v »sopredje« kot odprtost prisostvovanja: kot »odprto(st)« biti (igra biti: bitna igra: igrana bit).

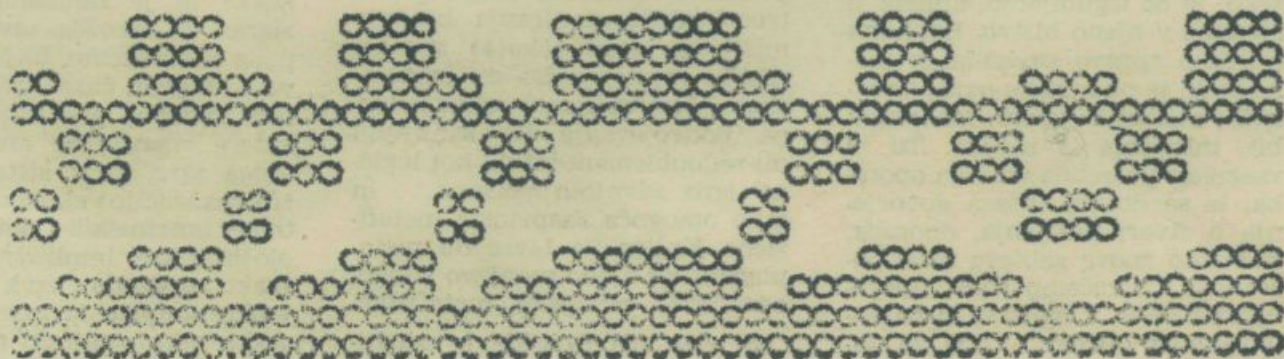
V čem se torej metafizični »krog« ireduktibilne ponovitve lastne istosti raz-pre v tisto »odprto«?

Prisluzhmo Heideggru, kaj nam ima povedati o »odprtosti«, ki se pozneje [na primer v Identität und Differenz, 1957 ali v Satz vom Grund, 1957] »sprosti« v igro biti: v igro-kot-bit. Kajti:

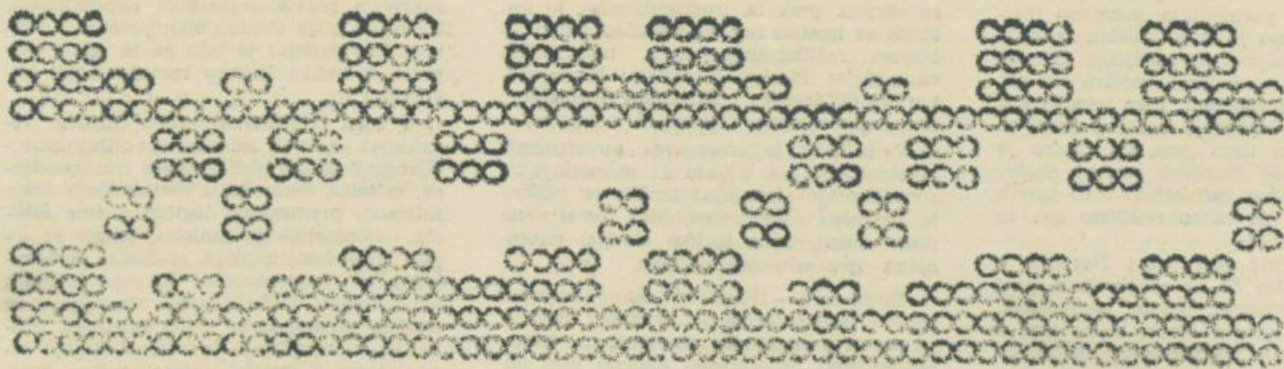
»Igro« lahko mislimo šele iz tistega obrata Heideggrove misli v Vom Wesen der Wahrheit (1943), ko se radikalno preobrne spraševanje v SuZ (1927) iz vprašanja po smislu biti nasploh (ob »upoštevanju« temporalnosti) v vprašanje po resnici biti; ko se ukinja »antropološki« nivo Heideggrove fundamentalne ontologije ni se bit skuša misliti iz biti, se pravi: iz-biti v mišljenje bit kot take. Šele po tem »obratu« se zastavlja vprašanje o ontološki igri: po igri-kot-bit / biti-kot-igri.

¹ V pred. cit. liter. / K GROSS, Die Spiele des Menschen 1899, F. J. J. BUYTENDIJK, Wesen und Sinn des Spiels 1933, F. FRÖBELS Theorie des Spiels I, II, III. 1931/1937. (F. Luther, Grundsatzliche Beiträge zu einer Theorie des Spiels, 1925, K. Hauck, Das Spiel in der Erziehung des 18. Jahrhunderts 1935, E. Spranger, Eine neue Theorie des Spiels 1935), K. GROSS, Das Spiel 1922, S. HESSEN, Fröbel und Montessori, Versuch einer philosophischen Theorie des Spiels 1926, G. BALLY, Vom Spielraum der Freiheit 1945, E. HAIGIS, Das Spiel als Begegnung, G. KUJAMA, Ursprung und Sinn des Spiels 1949/2. izd., H. RAHNER Der spielende Mensch 1955/3. izd., E. BENVENISTE, Le jeu comme structure 1947, C. ALLEMANN, Über das Spiel 1951, F. G. JÜNGER, Griechische Götter 1943, E. FINK Oase des Glücks 1957, R. CAILLOIS Les jeux et les hommes 1957, F. G. JÜNGER, Die Spiele 1953, E. FINK, Nietzsches Philosophie 1960, J. HEIDEMANN, Philosophische Theorien des Spiels 1958/1959, E. FINK, Spiel als Weltsymbol 1961, H. SCHEUERL, Beiträge zur Theorie des Spieles 1955. BEI-

(nadaljevanje na 10. str.)

(nadaljevanje z 9. str.)

TRÄGE ZUR THEORIE DES SPIELS / Anthologie, DAS SPIEL / Kongresberich 1959, H. G. GADAMER, Wahrheit und Methode 1960, K. AXELOS, Héraclite et la philosophie 1962, Vers la pensée planétaire 1964, Einführung in ein künftiges Denken 1966, I. HEIDEMANN, Der Begriff des Spiels 1968, K. AXELOS, Le Jeu du monde 1969, in dr.

I. KANT, Kritik der Urteilskraft 1970, F. SCHILLER, Über die ästhetische Erziehung des Menschen in einer Reihe von Briefen 1795, J. SCHALLER, Das Spiel und die Spiele 1861, J. HUIZINGA, Homo ludens 1939, E. HOFFMANN, Spielpflege 1952, L'ART et le JEU 1957, in dr.

V seznam smo vključili tudi nekatere antropološke in psihološke analize, v kolikor se nam je zdelo, da presegajo »ontični« horizont spraševanja o igri.

² Značilno za nekatere interprete AXELOSOVE misli (v zadnjem času tudi pri nas) je, da zamenjujejo »ontični« in »ontološki« nivo igre. (Glej: T. Hribar, Čas in usoda, PROBLEMI 76, V. Sutlič, Metafizika — igra sveta — zgodovinsko mišljenje, PROBLEMI 87.) Od tod tudi »nerazumevanje« in »zanikanje« igre kot resnice biti, biti-kot-igre. Prim. / K. A. / Einführung in ein künftiges Denken, str. 55: Drei einheitliche Spiele spielen Denken und Welt. Das Weltspiel selber [razv. v JEU du MONDE, Paris 1969], welches in Regeln gesetzt wird. Das Denkspiel [razv. v PENSÉEPLANETAIRE, tudi v HERACLITE in v MARX], das ständig an Beispielen entgleist. Es muss jeden Bestand auflösen, unbeholfen und uferlos verweilen, was es nur selten vermag. Das Spiel des Menschen [razv. v ARGUMENT DUN RECHERCHE, Paris 1969, in v PENSÉE/HERACLITE/MARX], die sich einbilden, die Gefahr zu vermeiden, indem sie die Spielenden sein wollen.

Prim. tudi Heideggrovo »misl« ontološke igre v IDENTITÄT UND DIFFERENZ (Die onto-theologische Verfassung der Metaphysik, V. G. Neske 1957/4. izd.) str. 58: Für das Wesen des Seins (gibt es) nirgends im Seienden [nikjer v bivajočem] ein Beispiel, vermutlich deshalb, weil das Wesen des Seins das Spiel selber ist [ker je bistvo biti igra sama]. V celoti se citirani odstavek iz IuD glasi: Medtem, ko skušamo premisliti razliko [die Differenz] kot tako, je ne izgublamo, ampak ji sledimo v njeno bistvo. Spotoma mislimo spravo prehoda in prihoda, ki je ob koraku nazaj stvarneje mišljena stvar mišljenja: bit, mišljenja iz razlike. Tu je vsekakor potrebna vmesna opomba, ki se dotika našega govorjenja o stvari mišljenja, opomba, ki vedno znova zahteva našo pozornost. Če rečemo »bit«, uporabimo besedo v najširši in najnedoločnejši občosti. Toda že takrat, ko govorimo o občosti, smo

bit mislili neustrezno. Bit pred očimo na način, v katerem se ona bit, nikoli ne kaže. Način, kako se vede stvar mišljenja, ostaja edinstven. Naša spretna miselnost ga lahko sprva vedno le nezadostno pojasni. To lahko preiskusimo na primeru, pri čemer je poprej treba upoštevati, da za bistvo biti ni primera nikjer v bivajočem, bržkone zato, ker je bistvo biti igra sama.

³ ... de la mondanité du monde / [il faut] suivre effectivement et jusqu'au bout le mouvement critique des questions husserlienne et heideggerienne, leur conserver leur efficace et leur lisibilité...

⁴ T. im. sfero Lebenswelta (doxe, neposredne evidence, konkretne nazornosti, pred-danega teoretičnega vedenja, »pramodus« človekovega naziranja sveta, samoumevnost v-sebi-sami-zaprte subjektivnosti), ki jo predpostavlja tradicionalno mišljenje/filozofija pa tudi vsaka znanost, je tematiziral [po-poti »refleksivne« («kritične») redukcije] šele Edmund Husserl, prim. v MÉDITATIONS CARTÉSIENNES.

⁵ Menjava določene sheme Reda/Smisla, metafizičnega ideologema, določene »ekonomije« misli. določene tekstualne proizvodnje v logocentrični epohi kroženja v-istem se vrši na način »blodnega« mišljenja [ne-do-kraje premišljenih predpostavk, ki ostajajo netematizirane in nedomišljene]. Glej: J. D. / De la grammatologie, str. 231/232.

Razpoka substancioniranja je razpoka (odsotnost/praznina) temelja, praznina središča. Logocentrična pisava ponovi: vplodi vpiše in uprisoti neprisotno (metafizični temelj, središče, transcendentalno označeno). Pisava je hotenje izvora [Écrire, c'est avoir la passion de l'origine], zato je »ubijalska« [L'écriture est parricide, J. D. / La pharmacie, TEL QUEL 33, str. 53]: skozi »igro« mišljenja (logično igro kroženja v-istem, tj. ne-prisotnim) prikriva praznino izvora-temelja-središča. »Središče« je torej ime za »razpoko« domišljanja, za »blodnjo« mišljenja: Si le centre est bien »le déplacement de la question«, c'est qu'on a toujours surnommé l'innommable puits sans fond dont il était lui-même le signe: signe du trou que le livre a voulu combler. Le centre était le nom d'un trou.

Pisava kot hotenje in ponavljanje izvora/temelja ponavlja praznino središča, razpoko (le trou) substancioniranja. blodnjo mišljenja skozi ((kot)) »sistem razlik« [système des différences] skozi breztemeljnost »neskončnega podvojevanja [le sans-fond du redoublement infini] kot logično igro »dvojnih vpisov« ... in tako omogoča »zaprtost« metafizične Knjige [le Livre du metaphysique] ter njeno menjavo v logocentризmu evropske metafizike.

Si rien n'a précédé la répétition, si aucun présent n'a surveil-

lé la trace, si, d'une certaine manière, c'est le »vide qui se recrée et se marque d'empreintes«, alors le temps de l'écriture ne suit plus la ligne des présents modifiés. (Vsi neoznačeni citati so iz: J. D. / L'ÉCRITURE ET LA DIFFÉRENCE, Paris 1967, str. 429 — str. 436.)

⁶ Problem »tehnike« smo razvili na drugem mestu, glej: TECHNÉ IN ARETE. ((Tekst bo objavljen 1. 1971.)) Prim. tudi: F. G. JÜNGER, Perfektion der Technik 1946, M. BENSE, Tech. Existenz 1949, DIE KÜNSTE IM TECHNISCHEN ZEITALTER / Voträge von GUARDINI, HEISENBERG, HEIDEGGER, JÜNGER in td. 1954, J. E. HEYDE, Technik des wissenschaftl. Arbeitens 1965/9. izd., H. K. VOLKMANN-SCHLUCK, Einführung in das philosophische Denken 1965, H. MARCUSE, One dimensional Man 1964, H. J. MEYER, Die Technisierung der Welt 1961, M. HEIDEGGER, Holz / Ei / M / Whd / VA / SvGr / Gel / N I in II / TK / WM, K. AXELOS, Marx penseur de la technique 1961, Einführung 1966, H. REICHENBACH, Modern Philosophy of Science 1959, W. HEISENBERG, Physik und Philosophie 1959, Das Naturbild des heutigen Physik 1955, R. GUARDINI, Das Ende der Neuzeit 1950, J. HABERMAS, Technik u. Wissenschaft 1968, in dr.

⁷ »Izvornost« igre — izvorni pomen igre bomo pre-mišljali v izteku predavanj, v generalizaciji nekaterih postavk našega spraševanja ontološke igre in igre mišljenja, ob analizi novodobne tehnične oblasti, ki zapira »sporočljivost«: za/vest: igro človeškega bitja.

[Ob tem bo potrebno ponovno premisliti Nietzschejevo fragmentarno misel ter njene implikacije v: novodobnem mišljenju »igre« in »tehnike«, seveda ob upoštevanju nekaterih interpretacij filozofije Fr. Nietzscheja: BATAILLA, DELEUSA, [Axelosa, Derridajal], FINKA, JÜNGERJA, Schluha, Heideggro, (Jaspersa), in dr.

Izvorni pomen igre se »izkaže« šele iz post-metafizičnega sveta, ko se sproste onto-teo-teleološke omejitve, ko se »briše« ekonomija/sistematizacija smisla in je razkrito bistvo transcendentalnega izvora: njegova Logika. Izvorni pomen igre se razkrije šele potem, ko se razpre znanstveno-tehnična ekspanzija Moči (Moč tehnike / tehnološka »oblast«) in je zanikana vsakršna »igra«, ki sprošča zavest in pripada človeškemu bitju: človekovemu bistvu: človekovi biti. ((Ob tem je treba premisliti tudi nekatere znanstvene analize fenomena igre, ki z sistematizacijo (formalizacijo) ekonomskih-športnih - umetniških - politični - ideoloških iger implicitno ukinjajo vsako »negacijo«, vsak »konflikt«, vsako »odprtost« zavesti in človeško misel zapirajo v ideologijo brezkonfliktne družbe.

slavoj žizek

metafora

„Odrte knjige“
v pariških
rokopisih

Vtem ko imamo v nastalem predmetnem bivanju industrije »v obliki čutnih, tujih, koristnih predmetov, v obliki odtujitve, pred seboj opredmetene bitne moči človeka« (Marx, Pariški Rokopisi, v Marx-Engels, Izbrana dela I., CZ 1969, /PR/ 341), je »zgodovina industrije in nastalo predmetno bivanje industrije odrta knjiga človeških bitnih moči, čutno dana človeška psihologija«, ki jo je treba dojeti »v njeni zvezi z bistvom človeka« (PR-340) / »njegovu duhovno bistvo, njegovo človeško bistvo« (PR-340), zato psihologija/. Duhovno-človeško bistvo, ki se oblikuje kot trpljenje-čutenje šele s pomočjo svojega predmeta in kot dejavnost v samem oblikovanju svojega predmeta (istovetnost samooblikovanja in oblikovanja predmeta), v tem /predmetu/ zatrjuje naravno bistvo človeka, v istem gibanju pa tudi človeško bistvo narave; saj vtem, ko je človek za sebe kot čutnost le, kolikor ima tej čutnosti ustrezno človeško predmetnost, tudi ti predmeti so le kot »njegovi predmeti, tj. predmet postane on sam« (PR-338), (parafrazirajoč Kanta lahko rečemo, da) človek postane predmetna enotnost samega sebe. Toda človekov predmet je lahko le človeški predmet (kar seveda ne pomeni, da je človek že počlovečil »vse, na kar zadeva«: gre za ontološki, ne za ontični nivo!), tj. že počlovečen ali uzrt glede na počlovečenje — posredovanje po industriji kot dejanskem zgodovinskem odnosu narave do človeka. »V človeški zgodovini — v aktu nastajanja človeške družbe — nastajajoča narava je dejanska narava človeka, zatorej narava, kakor je zavoljo industrije resnično antropološka narava, dasi nastaja v odtujeni podobi.« (PR-341-2) Iz tega se nam razpre pomen prispedobe o knjigi. Ta »dejanska narava človeka« kot predmetno bivanje človeških bitnih moči razkriva »človeško bistvo narave«, tj. dojeta v zvezi z bistvom človeka pomeni v samem svojem predmetnem bivanju dejanskost »njegovoga duhovnega bistva, njegovoga človeškega bistva«, pomeni čutnemu človeku odprto izkazovanje njegovoga lastnega bistva, zato je evidentnost tega izkazovanja identična z vpogledom v bistvenost človeka-in-narave, kot je dejanska prisvojitve te predmetnosti (kot taka še posredovana po nji kot odtujeni predmetnosti, torej komunizem) »resnični« razplet spora med človekom in naravo, resničen razpad spora med eksistenco in bistvom« (PR-332-3), pri čemer je seveda oni razplet identičen temu razpadu. Kot pravi Marx na mnogih mestih v Rokopisih in Nemški ideologiji, je rešitev teoretičnih vprašanj praksa (kar seveda ne pomeni, da je teorija brez vloge, saj npr. komunizem prav teorija zastavlja ta vprašanja in s tem odpira možnost zavestne praktične razrešitve): sprava bistva in bivanja nastopi v in po dejanski revoluciji kot »resničnem razpletu spora med človekom in naravo«. V gornji Odrti Knjigi postanejo bitne moči razvidne »v obliki odtujitve«, tj. v sami evidenci človekovega bistva v njegovem predmetnem bivanju postane prav tako evidentna odtujitev človekovega bist-

va, kajti v stanju odujilne je mogoče brati Odrpta Knjigo le tako, da se obenem zavemo temeljne sprevrnjenosti danega sveta. Zato ta Odrpta Knjiga še ni dejanska sprava, marveč prav pokaže spor med bivanjem in bistvom in s tem pušča odprto možnost in celo zahteva revolucijo kot dejansko spravo.

Ta metafora se navezuje na motiv »branja pri odprti knjigi in Velike Knjige Sveta« (Althusser: Lire le Capital I., petite collection Maspéro, str. 13), na motiv »religiozne sovisnosti, vzpostavljene med Logosom in Bitjo; med to Veliko Knjigo, ki bi bila v svoji biti sami Svet, in diskurzom spoznanja sveta; med bistvom stvari in njegovim branjem« (ibid., str. 15). Oglejmo si najprej ta motiv formalno-zunanje na delu v svojem viru, v klasični filozofski in predvsem religiozni misli. Pisec je Bog-Stvarnik (z Marxovega gledišča: odtujena substanca-subjekt, (posebej eksplicitno v citatu iz Bonnet) »univerzalni razum« itd.), Velika Knjiga je »svoji biti sami Svet«, tj. sama narava kot bivajoče je Knjiga; odprtost te knjige pomeni evidenco Stvarnika v ustvarjenem, bistva v bivanju itd. V skladu z Marxovim »horizontom« smisla biti se tudi ob tem motivu izvrši sledeči prelom: Svet pomeni vselej človekov svet, tj. narava ima smisel le kot dejanskost človekovega »duhovnega bistva« in je kot taka Velika Knjiga, opredmetenje človekovih bitnih moči. »Vtem ko za socialističnega človeka vsa tako imenovana svetovna zgodovina ni nič drugega kot ustvarjanje človeka s človeškim delom, kot nastajanje narave za človeka, ima le-ta torej nazorni, neizpodbitni dokaz o svojem porajanju po samem sebi« (PR-344): ustvarjanje človeka s človeškim delom je identično z nastajanjem narave za človeka, je torej samo pisanje te Knjige. »Neizpodbitni dokaz o svojem porajanju po samem sebi« je prav odprtost te Knjige, kjer je samo bistvo evidento v bivanju; zato postane »vprašanje po nekem tujem bitju, po nekem bitju nad naravo in človekom... praktično nemogoče« (PR-344): ker ga spodbija Odrpta Knjiga, ki je Svet sam, ki izkazuje le po sebi posredovano enotnost, tj. bistvenost človeka in narave.

Od tod se nam razpre pomen prve teze o Feuerbachu: »Glavna pomanjkljivost vsega dosejanega materializma... je v tem, da dojema predmet, dejanskost, čutnost le v obliki objekta ali nazora, ne pa kot človeško čutno dejavnost, prakso, ne subjektivno. Zato se je zgodilo, da je dejavno stran razvil (v nasprotju z materializmom) idealizem — toda le abstraktno, ker idealizem seveda ne pozna resnične, čutne dejavnosti kot take.« Idealizem, o katerem govori Marx, je novoveški transcendentizem od Descarta do svojega vrha v Heglu. Leta je razvil »dejavno stran« — tj. razvil je »konstitutivno logiko« človeka kot avtonomnega subjekta, kot samovzpostavljajočega se subjekta v korelativnosti z lastno transcendentno konstitutirano predmetnostjo; postopno razvijanje te »dejavne strani« pomeni torej prav postopno dozorevanje Izvora v novoveški filozofiji.

Oglejmo si shematično z ozidrom na našo problematiko nekaj potez Kantove in Heglove filozofije.

Kant je prvi vzpostavil transcendentno utemeljitev brez sklicevanja na teologijo, tj. s samo transcendentno dedukcijo je vzpostavil pogoje možnosti izkustva samega. To, kar je Descartu pomenilo le gotovost sebe kot mislečega bitja, postane tu zmožno utemeljiti resnico, postane predmetotvorno: izkustvo lahko zvedemo na njegov um, tj. vzpostavimo lahko pogoje možnosti izkustva, ne da bi bili prisiljeni iziti iz imanentne relacije subjekta in objekta, človeka in narave, ne da bi se morali poslužiti posredovanja transcendentnega boga. Pri tej enotnosti subjekta in objekta gre za bistveno enotnost, v kateri imata oba »čle-

na« smisel le v razmerju z drugim: um ima smisel le kot um izkustva in izkustvo je izkustvo le po umu. Vtem ko je subjekt postal »objektivna enotnost samega sebe«, vtem ko ga gledamo kot transcendentnega, ni več psihološki subjekt v nekem svetu na sebi, um kot transcendentni ni več ireduktibilno zunanji lastnemu načinu izkustva (saj kot razum pomeni prav pogoje možnosti izkustva ni več uzrt le kot konfuzna podoba, ki si jo naredi končna duša o neki transcendentni realnosti, kar je izrečeno v stavku, da so »pogoji možnosti izkustva obenem pogoji možnosti predmetov izkustva«, kjer ta »obenem« pomeni prav neposredovano enotnost subjekta in objekta ter s tem konstitutivnost transcendentnega uma. Vtem ko je tako dosegel svojo avtonomnost in konstitutivnost, pri čemer je konstitutivnost pogoj avtonomnosti, se um imenuje razum. Ta razum pomeni veliko zmago izvora in velik poraz boga. Kant je po tem prvi »pravil« transcendentni filozof: s tem, da lahko um a priori vzpostavi pogoje možnosti izkustva in obenem predmetov izkustva (s čimer je ukinjena transcendentna predmetov kot predmetov izkustva), ni več potreben bog kot posrednik enotnosti idealnega in realnega, zato nikakor ni slučajno prav Kant tako odločno razvednotil ontološki dokaz za bivanje božje.

Seveda pa se Kant s tem še zdaleč ni izognil onto-teo-logičnemu ustroju. Že v tem, da se ontološko konstitutivni um, tj. razum, zapopade le kot konstitutirajoč pojavnost izkustva in pri tem pušča zunaj sebe transcendentno reč na sebi, vidimo, da imamo vselej opravka z dvojno logiko, da logika vzroka-boga vselej podvojuje logiko uma-subjekta. Pojav-predmet izkustva je z eno stranjo obrnjen k subjektu, zapopaden kot ireduktibilno korelativen z njim, kot konstitutiran po razumu. Toda druga stran tega istega predmeta-pojava je obrnjena proti transcendentni reči na sebi kot vzroku pojava (seveda ne vzroku v pomenu transcendentne kategorije razuma), vzroku, ki seveda prehaja imanentno korelativnost subjekta in objekta, ki je torej nji transcendenten. Podobno je tudi subjektiviteta zapopadena pod to dvojno logiko, enkrat kot transcendentna in drugič noumenalno, enkrat kot transcendentni subjekt v ireduktibilni korelativnosti z objektom, drugič kot transcendentna psihé, pri čemer gre za dve strani istega subjekta. Tako vidimo, da logika vzročnosti z vseh strani obkroža težko doseženo avtonomijo izvora, pri čemer si ti dve logiki nista preprosto zunanji, marveč sama popolnost razumske uporabe zavoljo končnosti človeka pripelje do boga kot ideala čistega uma: »Čisti um s svojimi idejami ne meri na posebne predmete, ki leže izven izkustva, temveč zahteva le

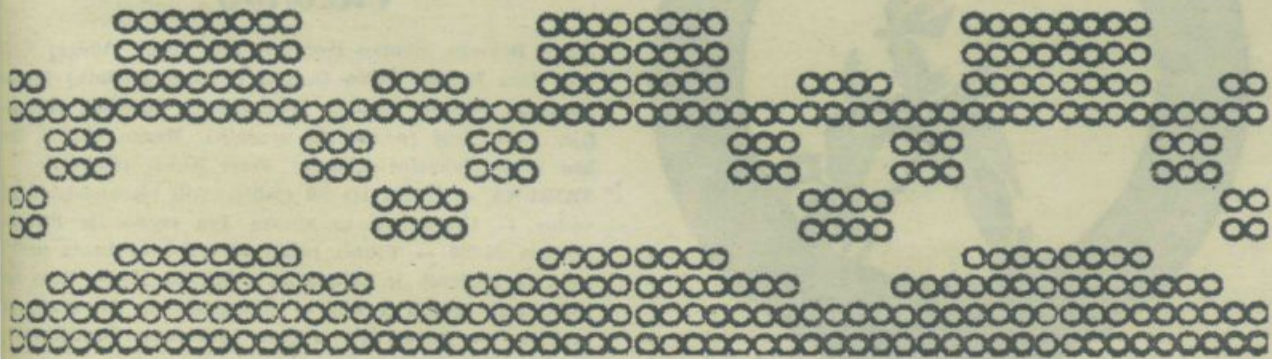
popolnost razumske uporabe v zvezi z izkustvom. Ta popolnost pa je lahko samo popolnost načel, ne pa predstav in predmetov. A da bi si jo mogel predstaviti določno, si um to popolnost misli kot spoznanje nekega predmeta, ki je popolnoma določeno glede teh načel. Toda ta predmet je samo ideja in njen namen je razumsko spoznanje kolikor mogoče približati k popolnosti, ki jo označuje tista ideja.« (Prolegomena, slov. prev. str. 151) Zaradi človekove končnosti je torej nemogoče doseči popolnost razumske uporabe v zvezi z izkustvom, torej je nemogoče doseči »pogled totalnosti«. To totalnost kot neki predmet pa predstavlja prav bog. Seveda ima bog v čistem umu kot njegov ideal le regulativno vrednost, vendar pa zaznamuje omejenost logike izvora.

Hegel je do kraja razvil Kantovo transcendentno dedukcijo, s tem da je zapopadel iz gibanja izvora-uma vse ono, kar je pri Kantu še ostalo v zunanosti vzroka: »filozofija je resnica religije«, tj. transcendentno je resnica transcendentnega, ontologija resnica teologije itd. Ta popolna zmaga izvora je v načelu dosežena že s Fichtejem, kjer se tudi prvič pojavi ideja sistema, tj. transcendentne dedukcije vsega bivajočega, totalnosti bivajočega (tokrat seveda ne v pomenu najvišjega bivajočega!), kjer ni nič prepuščenega zunanosti vzroka. Zato Kantova misel še ni sistem v tem pomenu, zato lahko v tem pomenu govorimo le o treh sistemih: Fichtejev, Schellingov, Heglov. Sistem torej pomeni, da totalnost kot totalnost »prvih treh rodov« ni več v sebi nezadostno območje, zahtevajoče utemeljitev v totalnosti kot najbolj bivajočemu, marveč postane popolnoma zaključen »krog krogov«, katerega moment postane sam bog-vzrok. S tem ni med pojavom izkustva in subjektom nobenega transcendentnega posredovanja, kajti v izkustvu ni ničesar, kar bi prehajalo imanentno transcendentno utemeljitev. S tem je ontologika neposredno (brez transcendentnega posredovanja) ontologika pojava, tj. (kot pravi Hegel v fenomenologiji duha) »za« pojavom je le to, kar sami vnesemo tja, vtem ko ga transcendiramo: transcendentno je resnica transcendentnega. V tem pomenu je Hegel fenomenolog, izkazujoč neposredno (= le po sebi posredovano) enotnost fenomena in logosa, tj. reelnega in idealnega, dočim je bilo v racionalizmu to razmerje posredovano po bogu kot dodajajočemu se transcendentnemu. V tem pomenu lahko pri Heglu govorimo o »smrti boga«: fenomenologija kot le po sebi posredovana, torej bistvena enotnost (znotraj katere se bog kot »ločen« lahko pojavi le kot drugotni moment) subjekta in objekta, torej istovetnost subjektivitete subjekta in objektivitete objekta, kjer je reelno »brez preostanka« utemeljeno v idealnem.

Pri Heglu je torej novoveška filozofija, vtem ko se je vzpostavila kot misel »brezpogojne« (= neomejene po transcendentni) subjektivitete, prišla do kraja: obenem do kraja-konca-dovršitve in kraja-mesta, do svojega »lastnega mesta«, tj. v tem pomenu do začetka, da se je razvito izkazal njen »vodilni motiv«, zmaga subjektivitete nad bogom.

Toda Marxu se popolna zmaga Izvora pri Heglu pokaže kot zmaga boga: Marx uzre, da se moramo, če hočemo uresničiti samo »intenco« transcendentnosti (ki je v tem, da dojamemo »predmet, resničnost... subjektivno«, odgovoriti LOGIKI, transcendentni onto-logiki, tj. »idealistični« logiki ker »idealkzem seveda ne pozna resnične, čutne dejavnosti kot take«, tj. ne vidi v nji bistvenoizvorno in dejansko »konstitutiranje« lastne predmetnosti, dejansko nastajajoče »bistvenost človeka in narave«, subjekta in objekta (tj. predmeta (Gegenstand), v kolikor: »objekt ali nazor«). Vtem ko Marx vidi v materialni industriji nastajajočo bistveno enotnost človeka in narave, kjer sta oba »člena razlike« le drug po drugem, tj. kjer je »človek za človeka kot bivanje narave in narava za človeka kot bivanje človeka« (kot je pri Kantu um uporaben le glede na predmete izkustva in predmet izkustva predmet izkustva le po umu), kjer je človekova samoustvarjenost pogoj njegove samostojnosti (kot je pri Kantu konstitutivnost uma (kopernikanski obrat) pogoj njegove avtonomnosti), se glede na o dejansko bistvenost človeka in narave, glede na ta »izvorna tla« človeškosti, Logika pokaže kot nekaj po tej dejanski bistvenosti že posredovanega, kot sicer parcialni aspekt izkazovanja človeškosti človeka, toda vzeta abstrahirano in kot temelj človeškosti (se pokaže) kot »nekaj drugega« od le po sebi posredovane bistvenosti človeka in narave. Kolikor torej uzremo Logiko kot Izvor-Temelj, se glede na dejansko bistvenost človeka in narave, nastajajočo po industriji kot dejanskem »konstitutiranju« lastne predmetnosti, pokaže kot »nekaj drugega«, kot ono, kar POSREduje to enotnost človeka in narave; toda v predheglovski transcendentni filozofiji to posredovanje enotnosti človeka in predmeta, idealnega in reelnega (»človekovega duhovnega bistva« in njegove »dejanske predmetnosti« pri Marxu), imenuje prav BOG. V tem pomenu se Marxu glede na njegov »vpogled« v bistvenost človeka in narave transcendentna Logika prikaže kot Božja logika, vzpostavljajoča nebitvenost človeka in narave, se mu sama zmaga izvora pokaže kot dejanska zmaga vzroka. (Iz tega vidimo, da gornja homolognost med Marxom in Kantom zdaj pokaže prav brezmejno razliko med njima!)

Povzemimo nekaj citatov po Derrida, De la grammatologie, str. 27-8 in 194. Rabi Eliezer je rekel: »Če bi bila vsa morja črnilo, ... če bi nebo in zemlja bila pergament in vsi ljudje pisarji — ne bi izčrpali Thore, ki sem jo spoznal, Thora bi se zmanjšala le za toliko, kolikor odnese čopič, namočen v morje.« Galilej: »Narava je napisana v matematičnem jeziku.« Descartes: »... brati veliko knjigo sveta...«. Hume: »In ta knjiga, ki je narava, vsebuje veliko in nerazložljivo uganko, bolj kot katerokoli razumsko razpravljanje ali umovanje.« Rousseau: »...toliko knjig stori, da zanemarjamo knjigo sveta...«. Bonnet: »Bolj filozofsko se mi zdi predpostaviti, da je naša zemlja knjiga, ki jo je veliko Bitje dalo v branje umom, ki so nam zelo nadmočni, in kjer oni temeljito proučujejo neskončno pomnožene in mnogolične poteze svoje oboževanja vredne modrosti.« Jaspers: »Svet je rokopis drugega, nedosegljiv univerzalnemu branju in ki ga lahko razbere (dešifrira) le eksistenca.«

sksualna ribogojnica

Nekoč je bil svet lep in ljudje so se lepo vedli, toda vse to je že zdavnaj izginilo.

Nekoč smo se zaobljubili, da bomo grešili in v resnici so bila nebesa predstava o najpopolnejšem grehu.

Postala so institucionalizirani greh, ki smo ga zaznali le kot razliko od zemlje

Za vedno je ostalo sporno vprašanje nebes na zemlji.

Ostalo je nekaj preplašenih ljudi: vedeli smo, da bi se vse v resnici moralo odvijati drugače.

Na tem svetu so smrdeli ribarnice, smrdelo je govno

po mestnih ulicah, smrdeli so ljudje, če so hoteli razsmraditi smrad.

Drugače biti sploh ni moglo.

Kaj je bilo vzrok hitrega širjenja komunizma?

Komunizem je našel ugodna tla.

1. V narodih se je vera ohladila, politično pa so bili nesložni in razbiti.

2. Kristjani niso bili organizirani in niso več imeli pravih pojmov o veri. Ruski mislec Berdajev je dejal: »Za kristjana je boljševizem opornik o neizpolnjeni krščanski nalogi.«

3. Ko so ljudje izgubili vero, je izginil tudi čut pravičnosti do bližnjega, od koder so potem izvirale neštete krivice.

4. Velika mržnja do dela.

5. Neugnan želja po uživanju za vsako ceno.

Nekoga dne se je skupina ljudi znašla ob vodi in na neobdelani zemlji, ki so jo pogosto preplavljale neukročene nevihte. Ta skupina ljudi je za zabavo postavila svet. Grdo so se motili tisti, ki so jim pripisali tekmovalne težnje v primeri z živalmi (njihova konkurenca je še danes močna). Še danes jemo živali z nedoločnim občutkom bratovštva. A stvarjenje sveta ni bilo lahko.

Da se upotopni slika, Cherry-Grove je uglavnom nastanjen muškim parovima, privrženim brez sumnje općom izvrnutošću svih odnosa. Kako ništa ne raste o pijesku osim otrovnog bršljana u širokim plohama, ljudi se snabdjevaju kod jednog trgovca, koji se smjestio do samog iskrcavališta. U uličicama višim in prostranijim od dune, vide se onda sterilni parovi, kako ulaze u kolibu i kako pred sobom guraju dječja kolica (jedina vozila podesna za te ljeskobne puteve), u kojima nema ništa osim izletničkih boca s mlijekom, koje nikakvo dojenče neće da pije.

Vrstilo so se dnevi in leta in svet je bil v resnici vse bolj pust. Kakšna slepost, ko so vse razumeli; nikomur ni bilo več pogodu, da mu je kuga pobrala sem in tja

nekoliko sorodstva. Sem in tja se je sesedla zemlja, sem in tja res, nato pa se spet ni nič zgodilo. Ljudje ob vodi pa so nekaj občutili.

Kaj je komunizem napravil iz ženske?

Ko ženska izgubi svojo čast in poštenje, mora dosledno postati komunistka.

Komunizem je ženski uzel čast in poštenje, vsak smisel za čednost ter materinsko ljubezen. Tako je pod komunizmom ženska podivjala. Ko pa ženska podivja, je hušja od zveri. Strašni zločini celo mladih deklet to dokazujejo.

Vse je bilo treba početi. Kontrole rojstev, iztrebljanja, praščereje, cenzure.

S tem se je postavil naravni red.

Enkrat za vselej je bilo konec staj z zatohlim in gnjilim podnebjem. Vse to govorim iz solidarnosti do tistih ubogih živih bitij, ki nam niso bila sposobna slediti.

Rodila se je posebna panoga ustvarjalne morale.

Od takrat, ko so se hudobni Turki nasajali višek prebivalstva na kole, se do danes v resnici ni čisto nič spremenilo. Kmetičam gnije v kletih zelje, v stelji pa sili gospodarju v nosnice igličje, ker je dekla pregloboko zlezla med veje. Mrha, kako odpira gobec! Mrha, zares!

Zakaj so hoteli uničiti družino?

Glavni namen, zakaj so hoteli razdreti družinske vezi, je bil ta, ker so dejali, da taki očetje, ki skrbijo za blagostanje družine, niso za kolektivno družbo.

Vse res nekoliko spominja na ribogojnico. Ribice plavajo v slani vodi, ker se čuvajo ne ljubi hoditi ponoči dvajset metrov od hiše na stranišče. To pa tako dobro ve, da jim ne škodi. Saj tudi kravam ne.

VIVAT, CRESCAT, FIOREAT!

VIVAT ANUS, VIVAT VAGINA, VIVAT PANDUR!

Citati: C. Levi-Strauss, Tužni tropi

Protikomunistični katekizem, Ljubljana, dne 15. avgusta 1937.

Marjan Pungartnik

**PROFESSIONALNI
NK & HK**

ZGODOVINA
UMELNO JE IGRATI
KAZERO
FIZIČNA

501-1-26
Filozofska f. odd. z. zg. um.

in medias res...

Torek, 10. marca 1970

Leslie Banks, LESIONU BINGU
Prodaja vstopnic od 13.30 dalje.

KINO UNION:

ameriški barvni CS thriller —
KRVAVI PLEN, ob 15., 17., 19
in 21 uri Režija Gordon
Fleming Igrajo Jim Brown,
Diahan Carroll, Ernest Borg
nine, Gene Hackman FN »Tito
v Tanzaniji« Vsak član tolpe
je specialist za blagajne, za de
nar, za avtomobile Crni boss
je izdelal načrt!

Matneja angles barv WS kri
minalke SENCA SMRTI, ob 10
uri

KINO KOMUNA:

17 let ima in sam živi v nekem
starem gradu Z življenjem se
vse v naročju lenih gospod v

kako likvidirati nelikvidnost

Šrot je dolžan Hočevarju dva jurja, Hočevar je dolžan dva jurja Deklevi, Dekleva pa je spet Šrotu dolžan dva jurja. 1. runda: Šrot dá jurja Hočevarju, tako da mu je dožan le še tisoč dinarjev. Isti denar Hočevar dá Deklevi in zniža svoj dolg pri njem prav tako na tisoč dinarjev. Dobljeni denar Dekleva daje Šrotu in tako likvidira polovico svojega dolga. Na koncu je vsak dolžan le še tisoč dinarjev, in Šrot ima v rokah še en tisočak.

2. runda. Šrot dá jurja Hočevarju, Hočevar Deklevi, Dekleva pa Šrotu. Tako da noben več ni dolžan nobenemu.

Pogoj za uspešnost formule je fizična prisotnost vseh upnikov in dolžnikov (po možnosti v uredništvu Tribune), da ne bi likvidnosti prej odklenalo v Šumiju.

Aktualni list Tribuna gotovo berejo v ZIS, RIS, Gospodarski zbornici, bankah. Za pomoč pri izdelavi elaborata pa se zahvaljujemo: profesorjem: Nešiču, Dintinjanu, Merharju in Černetu.

ciril baškovič

Ciril Baškovič noče potovati v Beograd, ker se boji, da ga bodo predlagali za predsednika Saveza studenata Jugoslavije. Namerava namreč se popolnoma posvetiti študiju.

bard oblak

Bard OBLAK, bivši Pupileček in pleskarski samouk, se hvali, da mu od desetih ljudi gre na živce dvanajst. Slovi pa baje Bard po tem, da gre on od desetih ljudi na živce štiriindvajsetim!

govori možnost ženske nogavice

Prozorna plastična lutka v prostoru
scene Zlata mladina

družina na juriš

Zvedeli smo, da bo časopis Družina, v strahu za naklado pričel tiskati Kama sutro v stripu. Treba je iti s časom, pravijo, če so že s celibatom težave.

poredni mile

Z režijo GOGJE je spet razjezil J. Vidmarja in spravil v zadrego T. Kermaunerja.

govori n&s

Sneg se prostrira 35 cm v prostor zime

vrsta umetnine: PLAKAT
velikost originala in tehnika: 29,5 x 41,5 cm; life — neostik kamcug.

AVTOR: naivec (kmet, 5 otrok, 2 njivi, 1 krava, 1 vol, plužna kolca, ralo, črna kuhinja, poročen, električni brivnik BRAUN-ISKRA-SIXTANT, rim. — kat. vere)

Namen umetnine: Vsem INTER — CO — TREND — INEX — TRANS — VELE — JUGO donatorjem

ikonografija: Preimenovanje v NK — HK zaradi dolgoročno planiranega projekta. Tekme bodo takoj po prvem majrzkju mesecu v FURLANJIJI IN JULIJSKI KRAJINI. Z langobardskega limesa se bodo streljale enajstmetrovke. Igrišče v osnovi romanskega tlorisa, ki so mu goli baročno dodani izven vértanega kvadrata.

zgradba: statična, simetrična, lahna diagonala je nakazana s hokejsko palčko.

dipl. nogometnik:

od glave do genitalij: Michelangelo Buonarrotti, učencem Domenica G.: DAVID; domači brendil (1501—1504) Leva, brajoča noga je sposojena po Lovrencu Medici iz Kapele.

Kopačka in lopta: Nama ZAGREB, katalog 3, važi od 1. septembra do 1. marta 1968/69.

dipl. hokejist:

gigant s šestinskega stropa. Obrambni IGRALEC. Drsalke so skovali v Kropl.

Jupitrov dej naj pade na žiro račun št. 501-3-26 Filozofska f. odd. z. zg. um.

reviji problemi

prporočam, da v svoji naslednji številki doda kot brezplačno prilogo vsakemu izvodu še po en prezervativ za zaščito pred licemerskim puritanizmom ter nebo in zemljo pretresujočim strahom za moralo naše zlate mladine, ki je popadel vrle in moralne Slovence pri gledanju in poslušanju zadnje številke.

Ze v naprej hvaležen naročnik.

tof in jž

Tone Fornezzi TOF v prostem času honorarno ščipa karte na kranjskogorskih vlečnicah. Baje je to trening za veliko reklamno akcijo za vpisovanje posojila pri JŽ, kjer bodo TOF, Veljko Bulajić, Tom Jones, Mate Dolenc, Vera Nikolić in predstavnik ZIS en teden prostovoljno ščipali karte na progji Ljubljana — Skopje.

ŠTUDENTSKI LIST TRIBUNA UREJAJO:

Milan Dekleva, Stanko Hočevar, Jože Konec, Andrej Medved, Jaro Novak, Srečo Dragan (likovni urednik) Marko Slodnjak, Slavko Spilhal, Tone Stojko (urednik fotografije), Sašo Šrot (odgovorni urednik), Marko Svabić, Dušan Tršar (tehnični urednik), Peter Kuhar (lektor).

TRIBUNA — Izdaja 10 SS ljubljanskih visokošolskih zavodov — Uredništvo in uprava Trg revolucije 1/II — Telefon 21-280 — Tekoči račun 501-8-78-1 — Letna naročnina za študente je 15 dni, za ostale 20 din — Cena posameznega izvoda 1 din — Rokopisov in fotografij ne vračamo — Tiska ČGP »Delo« Ljubljana, Tomšičeva 1, telefon 23-522 — Poština plačana v gotovini.